

OBEZİTE VERGİLERİNE İLİŞKİN TUTUMLARIN ANALİZİ: İSTANBUL ÖRNEĞİ*

ANALYSIS OF THE ATTITUDES TOWARDS OBESITY TAXES: THE CASE OF ISTANBUL**

Şahin AKKAYA***
Ufuk GERGERLİOĞLU****

Öz

Sağlıksız gıda ürünlerinin, bunları tüketen bireyler açısından ciddi sağlık problemleri oluşturduğu bilinmektedir. Bu nitelikteki ürünlerin tüketimi, hem obeziteye neden olabilmekte hem de obezite dışında birçok sağlık problemini beraberinde getirmektedir. Sağlıksız gıda ürünlerinin ortaya çıkarttığı bu sonuçlardan dolayı hükümetler, birçok önleme başvurmaktadır. Bu önlemlerden bir tanesi de sağlıksız gıda ürünleri için uygulanan obezite vergileridir. Bu vergiler, bilhassa son yıllarda birçok ülkede uygulamaya konulmuştur. Obezite vergileri ilk olarak 2011 yılında Danimarka'da uygulanmıştır. Bu vergi özellikle ABD'de eyaletler seviyesinde 2016 yılında gündem konusu olmuştur. Özellikle 2010-2017 yılları arasında obeziteye neden olduğu düşünülen trans yağlar, şeker ilave edilmiş içecekler, gazlı içeceklerle ilgili olarak uygulanan obezite vergileri konusunda birçok çalışma yapılmıştır. Bu çalışmada sağlıksız gıda ürünlerine yönelik uygulanan obezite vergilerinin bireylerin tutumları üzerindeki etkilerinin analizi yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Obezite Vergisi, Sağlıksız Gıda Ürünleri, Tutumlar

JEL Sınıflaması: I12, I18

Abstract

It is known that unhealthy food products constitute serious health problems in terms of the individuals consuming them. Consumption of these qualitative products can cause both obesity and other health problems besides obesity. Due to these consequences of unhealthy food products, governments are resorting to many preventive measures. One of these measures is the obesity tax for unhealthy food products. These taxes have been put into practice in many countries, especially in recent years. Obesity taxes were first applied in Denmark in 2011. This tax was especially on the agenda in 2016 at the state

* Bu makale, "Davranışları Etkilemeye Yönelik Özel Tüketim Vergilerinin Tutum ve Davranışlar Üzerindeki Etkilerinin Ampirik Analizi (İstanbul İli Örneği)" adlı doktora tez çalışmasından üretilmiştir.

** This paper was produced from a doctoral dissertation entitled "The Empirical Analysis Of The Effects Over Attitudes An Behaviors Of Excise Taxes Which Have An Impact Upon Behaviors (Sample Istanbul Province)"

*** İstanbul Üniversitesi, Maliye Bölümü, İstanbul. E-posta: akkays@istanbul.edu.tr

**** Hitit Üniversitesi, İİBF Maliye Bölümü, E-posta: ufukgergerliolu@hitit.edu.tr

level in the United States. There have been many studies on obesity taxation related to trans fats, sugar-added beverages, and carbonated beverages that are thought to cause obesity, especially between 2010-2017. In this study, we will analyze the effects of obesity taxes on unhealthy food products on the attitudes of individuals.

Key Words: Obesity Tax, Unhealthy Food Products, Attitudes

JEL Classification: I12, I18

I. Giriş

Sağlıksız olduğu kabul edilen gıda ürünlerinin kullanımlarının birçok hastalıklara neden olarak insan ömrünü kısalttığı, şişmanlık veya obezite ¹ sorununa yol açtığı, insan yaşamının kalitesini düşürdüğü bilinen bir gerçektir. Bu noktada öncelikle hangi gıda ürünlerinin beslenme açısından sağlıksız olduğu ve ilgili ürünlerin ne tür sağlık sorunlarına sebebiyet verdiğinin açıklığa kavuşturulması gerekmektedir. Sağlıksız gıda ürünlerini, meyveli sodalar, kolalı içecekler, hazır meyve suları, cipsler (Erşan, 2016), trans yağlar ² (Kahyaoğlu, 2006: 76), aspartam ³ içeren sakızlar (Mercolo, 2014), Bisküviler (Nayır ve Demiralay, 2007: 251) vb. biçiminde sıralamak mümkündür. Bu ürünlerden özellikle meyveli sodaların, kolalı içeceklerin ve hazır meyve sularının ve bisküvilerin fazla miktarda şeker içerdiği bilinmektedir.

Aşırı oranda tüketilen rafine şeker, tüm hücrelerde glikoz ⁴ birikimine neden olarak DNA ⁵ ve mineral yapısına zarar vermekte, görme problemi meydana getirmekte, kandaki pıhtılaşma seviyesini yükseltmekte, vb. ciddi sağlık sorunlarına yol açmaktadır. Öte yandan trans yağ içeren mısırözü, ayçiçek yağı vb. yağlar, bir taraftan bağışıklık sistemine zarar vermekte diğer taraftan da insülin ⁶ direncini yükseltmektedir (Karatay, 2016: 64-67). Aynı zamanda kurabiye, kraker, cips gibi trans yağ içeren ve aşırı şeker ihtiva eden gıda ürünleri, obeziteye de neden olmaktadır. Bu noktada beden kitle indeksi, belirleyici bir özelliğe sahiptir. Bu indeksin 30'dan yüksek olması,

- 1 “Obezite ya da şişmanlık, vücutta sağlığı tehlikeye sokacak ölçüde fazla miktarda yağ birikmesi sonucu ortaya çıkan bir hastalıktır”, <http://www.saglikbilgisi.gen.tr/obezite-nedir-neden-olur-tedavisi.html>
- 2 “Trans yağlar; sıvı bitki yağlarının hidrojen ile doyurulması sonucu oluşan yağlardır. Kimyasal tanımla; sıvı yağların çoklu bağlarının hidrojenle doyurularak katı hale getirilmesidir”. http://www.diatek.com.tr/Makale-Yontem/Mikrobiyolojik-Analiz/Trans-Yag-Nedir_230.htm
- 3 “Aspartam, enerji içermeyen ve şekerden 180 kat daha tatlı olan yapay tatlandırıcıdır. Yapılan araştırmalar, bu tatlandırıcının hem bağımlılık oluşturduğunu hem de bir takım semptomlara neden olduğunu göstermiştir”. <http://www.pharmetic.org/bilgi-bankasi/yapay-tatlandirici.pdf>
- 4 “Karbon, hidrojen ve oksijenden oluşup özellikle üzüm suyunda bulunan şeker, üzüm şekeri yapısındaki basit şeker (C₆H₁₂O₆)” <http://kelimeler.net/GL%C4%B0KOZ-kelimesinin-anlami-nedir>
- 5 “DNA canlı vücudunda canlıya özgü özelliklerin anne-babadan yavruya geçmesini sağlayan genetik maddedir. Aynı zamanda DNA vücudumuzda üretilen proteinler için genetik şifre sağlayıcısıdır. Kısa DNA canlı vücudundaki yönetici moleküldür”. <http://www.saglikvakti.com/dna/>
- 6 “İnsülin, pankreas tarafından salgılanan ve vücudun şekeri kullanmasına yardımcı olarak kandaki şeker seviyesini normal sınırlarda tutan bir hormondur. Bu hormon, kan şekerinin kandan ayrılarak hücre içine girmesini sağlar, böylece kandaki şeker düzeyi azalmış olur”. <http://www.dfgd.org.tr/index.php/s-k-sorulan-sorular/antioksidan-nedir-13>

obeziteye yol açan şişmanlığın habercisidir. Bu indeks, Ağırlık (kg) / Boy (m²) formülü ile hesaplanmaktadır. Öte yandan obezite, hipertansiyon, Kalp-Damar hastalıkları gibi çok ciddi sağlık sorunlarına da sebebiyet vermektedir (Müftüoğlu, 2005: 158-163).

Hareketsizlik ve yanlış beslenmeye bağlı ortaya çıkan obezite ve aşırı şişmanlık sorununun 21.yüzyılın en önemli sağlık problemlerinden birisi olduğu kabul edilmektedir (Akar, 2015, 43). Obezite özellikle son yıllarda hem yetişkinlerde hem de çocuklarda karbonhidratlı, şekerli ve doymuş yağ içeren ürünlerin fazla tüketiminden dolayı artış eğilime girmiştir. Son yıllarda yayımlanan OECD verileri de bu sonucu doğrular niteliktedir (Gergerlioğlu, 2016: 159). Dünyadaki obezite oranına yönelik veriler dikkat çekici niteliktedir. Dünya Sağlık Örgütü'nün 2014 verilerine göre dünyada neredeye iki milyara yakın yetişkin birey, normal vücut ölçülerinden daha fazla kiloya sahipken, 600 milyonun üzerinde insan ise obez olarak nitelendirilmektedir (WHO, 2016).

Obezite, hem sağlık sorunları ortaya çıkartabilmekte hem de bu sorunun çözümüne yönelik yapılan sağlık harcamaları aracılığıyla topluma maliyet yüklemektedir (Özden: 2016, 213). Dünyada obezite kapsamındaki sağlık harcamaları, çok ciddi rakamlara ulaşmıştır. Rakamların ciddi boyutlara ulaşmasında tıbbi sağlık sigortasının ve yoksullar için katlanılan sağlık yardımlarının etkilerinin olduğunu söylemek gerekir (Friedman ve Brownell, 2012). Üstelik bu sorun sadece sağlık harcamaları açısından topluma maliyet yüklememekte aynı zamanda işgücü verimliliğini, iş bulma imkanını da azaltarak önemli sosyo-ekonomik problemlerin açığa çıkmasına da neden olabilmektedir (Ulusoy, 2015).

Bu maliyetlerin içselleştirilmesi adına hükümetler bir dizi önlemler almaktadırlar. Bu önlemleri; kanun ve düzenlemeler, ekonomik önlemler, gıda ve yeme-içme hizmetine yönelik önlemler, gıda üretimine ilişkin önlemler biçimde sıralamak mümkündür. Örneğin; hükümetler bireylerin fiziki aktivitelerinin arttırılmasına yönelik olarak obezite ile mücadele kapsamında bazı düzenlemeler yapmaktadırlar. Yine benzer bir amaçla çalışanlarına spor yapma imkanı oluşturan işletmelere vergisel kolaylıklar sağlamak, obezite ile mücadelede ekonomik önleme bir başka örnektir (Saruç, 2015: 77-84). Obezite ile mücadelede eğitim ve reklam faaliyetlerinden de yararlanılmaktadır (Gökbunar vd., 2015: 599). Öte yandan hükümetler sağlıklı olduğu kabul edilen ürünler için sübvansiyonlar vererek veya sağlıksız olarak bilinen ürünlere vergi uygulayarak obezite sorununu önleme yoluna gitmektedirler (Gergerlioğlu, 2016: 159). Obezite sorununun vergi yoluyla önlemeye çalışılması, obezitenin toplumda meydana getirdiği dışsallıkların içselleştirilmesi anlamına gelmektedir. Dışsal maliyeti içselleştirici vergiler A.C.Pigou tarafından literatüre kazandırılmıştır. Bunlar, Pigou tipi vergiler olarak bilinmektedir. Sağlıksız olduğu düşünülen çeşitli gıda maddelerinin tüketimini azaltmak amacıyla konulması önerilen obezite vergileri ise Pigou tipi vergilerin en yenisini oluşturmaktadır. Obezite vergilerinin obezite sorununun çözümü için sağlayabileceği bu faydalarına karşın bazı sakıncalara da neden olabileceği bilinmektedir.

Obezite ile mücadele için yürürlüğe konulan obezite vergileri, gelir seviyesi düşük bireyler için daha fazla olumsuz etkiler açığa çıkartabilmektedir (Leicester ve Windmeijer, 2005: 17). Öte

yandan obezite vergilerinin sağlıklı gıda ürünlerine yönelmek amacı ile konulmak istenmesi, önemli bir sorunu da beraberinde getirmektedir (Gergerlioğlu, 2014: 140). Bu sorun, sağlıksız olarak nitelendirilen bu ürünlerin düşük gelir grubu seviyesinde daha çok tüketilmesinden kaynaklanmaktadır (Turunç, 2014, 7). Sağlıksız gıda ürünlerine yönelik bir vergi uygulamasının ortaya çıkarttığı bu sorunlara ilave olarak, bu vergiler için kamuoyunda gösterilen tepkilerden de bahsetmek yerinde olacaktır.

Örneğin; 2011 yılında Danimarka'da obezite ile mücadele için yürürlüğe giren ve özellikle hayvansal ürünler için uygulanan vergiler, kısa bir süre sonra üreticiler, tüketiciler, distribütörler üzerinde meydana getirdiği olumsuz etkiler hesaba katılarak yürürlükten kaldırılmıştır (Petkantcin, 2013). ABD'de sağlıksız gıda kategorisinde değerlendirilen şeker ilave edilmiş ürünler için vergi önerileri, çoğu eyalette halk tarafından yapılan protestolar ve kurumlara verilen dilekçeler sebebiyle geri çekilmiştir (Douglas, 2010). Diğer taraftan 2016 yılının ekim ayında ABD'de yüzlerce vatandaş şeker ilave edilmiş içecekler için uygulanması düşünülen vergiyi protesto etmek için bir araya gelmiştir (Thomas, 2016). Tüm bu olumsuz gelişmelere karşın, ABD'nin Philadelphia eyaletinde içecek endüstrisinin yoğun kampanyalarına rağmen 2016 Temmuz ayında gazlı şeker ihtiva eden içecekler için vergi, eyalet meclisi tarafından yasallaştırılmıştır (BBC News, 2016).

Sağlıksız olarak bilinen ürünlere vergi uygulanması, literatürde obezite vergileri biçiminde kendini göstermektedir. Bu vergi dünyada, fat tax⁷, junk food tax⁸, twinkie tax⁹, sin tax¹⁰, food tax¹¹ gibi isimlerle de anılmaktadır (Saruç, 2015: 103). Bu vergiler, literatürde SSB tax¹², şeklinde de yer almaktadır.

2. Sağlıksız Gıda Ürünlerine Uygulanan Obezite Vergilerine İlişkin Yapılan Çalışmaların Değerlendirilmesi

Schwendicke ve Stolpe (2017) şeker ile tatlandırılmış içecekler üzerine salınan bir verginin obezite ve fazla kilo üzerinde nasıl bir etki oluşturabileceğine yönelik olarak Almanya'da bir çalışma ortaya koymuştur. Bu çalışma sonuçları, bu nitelikteki içecekler üzerine uygulanacak %20 oran seviyesinde bir verginin özellikle 20-29 yaş aralığında yer alan bireylerin vücut kitle indekslerini düşürebileceğini göstermektedir.

Saruç vd. (2015) tarafından Türkiye'nin farklı illerinde sağlık çalışanlarına yönelik olarak obezite vergileri kapsamında yapılan araştırma, katılımcıların %70'inden fazlasının özellikle fastfood, cips ve kolalı içeceklerle ilişkin uygulanabilecek obezite vergilerini destekledikleri sonucuna ulaşmıştır. Katılımcıların %70'e yakınının obezite vergisinden elde edilecek gelirlerin tamamının

7 Yağ vergisi

8 Abur cubur gıda Vergisi

9 Kek Vergisi

10 Günah Vergisi

11 Gıda Vergisi

12 Şeker ilave edilmiş içecek vergisi

obezite ile mücadelede kullanılması halinde böyle bir vergiyi destekleyebilecekleri belirtmeleri bu araştırmanın bir diğer önemli sonucunu oluşturmaktadır.

Ayyıldız ve Demirli (2015) tarafından Türkiye genelinde 1126 katılımcı ile yapılan çalışma da, obezite vergilerine yönelik olarak halkın düşüncelerini ortaya koymasına bakımından değer taşımaktadır. Bu çalışmanın sonuçlarına göre; evli olanlar, düşük eğitime sahip bireyler ve 35 yaş üzeri kesim, obezite ile mücadelede vergilerin topluma fayda sağlayabileceğine inanmaktadırlar. Öte yandan, erkeklere kıyasla kadınlar ile düşük gelir ve eğitim seviyesindeki bireyler, obezite ile mücadelenin öncelikle vergilerle yapılması gerektiği konusunda olumlu düşünmektedirler. Bu sonuçlar bağlamında, özellikle eğitim seviyeleri düşük olan bireylerin diğer eğitim kategorisinde olanlara nazaran obezite vergilerine yönelik olarak daha fazla destekleyici tutum ortaya koymaları, dikkat çekici niteliktedir. Normal şartlarda eğitim seviyesi yükseldikçe vergi bilincinin artabileceğini beklemek, daha mantıklı bir argüman gibi görünmektedir. Bu beklentiye bağlı olarak da vergileri destekleyici tutumlar, eğitim seviyesi daha yüksek olan bireylerde daha güçlü bir biçimde açığa çıkabilecektir. Ancak tarafımızca İstanbul ili için yapılan sağlıksız gıda ürünlerine yönelik uygulanan obezite vergilerine ilişkin tutumları analiz eden bu araştırma sonuçları da Ayyıldız ve Demirli (2015)'nin ortaya koyduğu çalışma neticelerini destekler niteliktedir. Hatta tarafımızca yapılan bu araştırma sonuçları eğitim ile vergiyi destekleyici tutumlar arasında eğitimin her düzeyi için ters oranlı bir ilişkinin olduğunu göstermektedir (Tablo 23, 26, 28).

Powell vd. (2009) tarafından ergen bireylerin vücut kitle indeksleri ile gazlı içecek vergileri arasındaki ilişkiyi ölçmek için ABD'de ergen bireyler üzerinde ekonometrik modele bağlı kalınarak yapılan bir çalışmanın sonuçları, gazlı içecek vergileri ile ergenlerin vücut kitle indeksleri arasında istatistiksel ilişkileri göstermek için soda (gazlı içecek, asitli içecek) vergilerinin büyük ölçüde yükseltilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Krukowski vd. (2014) şekerle tatlandırılmış içeceklerle uygulanan vergilerin bu nitelikteki ürünlerin tüketimi üzerinde nasıl bir etki oluşturacağı ile ilgili ABD'deki Michigan eyaletinde 6-8 sınıflardaki ergenlere yönelik olarak nitel bir çalışma yapmıştır. Odak grup çalışmaları kapsamında yapılan bu çalışma sonuçlarına göre öğrencilerin çoğu, şekerle tatlandırılmış içecekler üzerine uygulanabilecek %20 oran düzeyinde bir verginin bu nitelikteki ürünlerin tüketiminde azalmaya yol açabileceğini ifade etmektedirler.

Jensen ve Smed (2012) Danimarka'da 2011 Ekim ayında margarin, vb. doymuş yağların kullanımlarının engellenmesine ilişkin olarak uygulamaya konulan vergilerin, tüketici fiyatlarına ve tüketime yönelik nasıl bir etki açığa çıkartabileceğini ekonometrik modellere bağlı olarak açıklamaya çalışmıştır. Ocak 2009 ve Aralık 2011 arası dönemi kapsayan bu çalışmanın sonuçları, doymuş yağlar için uygulanan vergilerin, bu vergilerin uygulanmadığı döneme kıyasla tüketimde %10 ile %20 arasında bir azalış meydana getirebileceğini ortaya koymaktadır.

Barry vd. (2013), 2011 yılı ocak-mart ayları arasında ABD'de şeker ilave edilmiş içecekler için uygulanan vergilerle alakalı olarak Amerikan halkına yönelik bir kamuoyu araştırması gerçekleştirmiştir. Şeker ilave edilmiş içeceklerin vergilendirilmesi kapsamında Amerikan halkından dokuz tane vergi yanlısı, sekiz tane de vergi karşıtı görüş için fikir beyan etmeleri

istenmiştir. Araştırma sonuçları vergi karşıtı görüşlerin vergi yanlısı görüşlere nazaran daha fazla desteklendiğini ortaya koymuştur. Bu sonuçlara göre; katılımcıların %58'i bu nitelikteki vergilerin bütçe açıklarını kapatmaya hizmet ettiğini düşünürken, %53'ü, böyle bir verginin insanların yaşamlarına müdahale anlamına geldiğine inanmaktadır. Öte yandan katılımcıların % 49'u, şeker ilave edilmiş ürünler için uygulanan vergilerin tek başına obezitenin engellenmesine yönelik olarak en büyük katkıyı sağladığını düşünmektedir.

Wang (2010), ABD'nin New York eyaletinde uygulanan şeker ilave edilmiş içecek vergilerinin potansiyel etkilerini ortaya koyabilmek için resmi verilere dayanarak bir rapor hazırlamıştır. Bu rapor, şeker ilave edilmiş içecekler üzerine uygulanacak bir özel tüketim vergisinin obezite ve diyabete yönelik sağlık harcamaları açısından azaltıcı bir etki meydana getirebileceğini ortaya koymaktadır. Aynı zamanda bu rapor, sağlık harcamalarındaki azalmanın ekonomik açıdan önemli tasarruflar oluşturabileceğini ve bu tasarrufların da çocuklara yönelik obezite sorunlarının çözümünde, eğitimde ve toplum sağlığının geliştirilmesinde kullanılabileceğini savunmaktadır.

Allais vd. (2010), yağ ve şeker içerikli ürünler için uygulanan vergilerin Fransızda yaşayan hane halkı üzerinde nasıl bir etki oluşturabileceği ile ilgili bir çalışma ortaya koymuştur. Ekonometrik modele bağlı kalınarak yapılan bu çalışmanın sonuçları, ilgili ürünlere yönelik olarak uygulanan vergilerin, Fransız hane halkının satın alma davranışlarında çok az etki gösterebileceğini açığa çıkartmıştır. Yağ ve şeker içerikli ürünler için uygulanacak %10 seviyesinde bir verginin satın alma davranışlarında %0.79'luk bir azalma meydana getirebileceği hesaplanmıştır. Bu sonuçlara bağlı olarak kısa dönemde Fransız halkının vücut ağırlıklarında hissedilir bir azalış beklenmemektedir. Buna karşın uzun dönem için bu etki daha fazla hissedilebilir.

3. Sağlıksız Gıda Ürünleri İçin Uygulanan Obezite Vergilerine İlişkin Saha Araştırma Sonuçlarının Analizi

Bu ana başlık altında öncelikle Sağlıksız Gıda Ürünlerine yönelik uygulamaya konulan obezite vergilerine ilişkin yapılan saha araştırması hakkında genel hususlara değinilmektedir. Sonrasında P değeri anlamlılık içeren ($P < 0.05$) saha araştırma sonuçlarının eğitim, medeni hal ve yaş değişkeni kapsamında analizine yer verilmektedir. Aynı zamanda her bir tutuma ilişkin sıklık analiz tabloları gösterilmekte ve buna ilişkin değerlendirmeler ele alınmaktadır. Son olarak da ilgili tutum ifadelerine yönelik olarak faktör analizi sonuçları değerlendirmeye tabi tutulmaktadır.

3.1. Saha Araştırmasına Yönelik Genel Hususlar

Çalışmanın bu kısmında öncelikle bu çalışmanın amaç kapsamının ne olduğu konusu ele alınmaktadır. Sonrasında sırasıyla ana kitle ve örnek kitle verilerine ilişkin değerlendirmelerden, kullanılan araştırmanın yönteminden ve istatistiki metotlardan bahsedilmektedir. Son olarak da örnekleme yönelik bilgi detayına yer verilmektedir.

3.1.1. Saha Araştırmasının Amacı

Bu çalışmada sağlıklı gıda ürünlerine yönelik uygulamaya konulan obezite vergilerinin bireylerin tutumları üzerinde nasıl bir etki açığa çıkarttığının analizi yapılmaktadır. Bu kapsamda İstanbul'da yaşayan bireylerin tutumları eğitim, medeni hal ve yaş değişkeni çerçevesinde test edilmektedir.

3.1.2. Saha Araştırmasına İlişkin Ana Kitle ve Örnek Kitle Verilerinin Değerlendirilmesi

Bu saha çalışması için ana kitle, İstanbul'da yaşayan 20 yaş ve üstü bireylerdir. Bu çerçevede ana kitle hesaplanmasında, TÜİK¹³'in adrese dayalı nüfus sayımı esas alınmıştır. Bu esasa dayanarak anakitle, 31 Aralık 2012 için 9.564.693 adet büyüklüğündedir. Örnek kitle ise, İstanbul ili sınırları içerisinde yaşayan 1000 kişiden meydana gelmektedir. Bu örnek kitle, ilçe, yaş ve cinsiyet verileri esas alınarak tabakalı örnekleme¹⁴ tipine göre seçilmiştir. Tablo 1, ilçe, cinsiyet ve yaş değişkenlerine ilişkin tabakalı örnekleme verilerini göstermektedir.

Tablo 1, Tabakalı rassal örnekleme biçimi esas alınarak seçilen 1000 örneklemin kadın ve erkek için eşit olduğunu göstermektedir. 31 Aralık 2012 tarihi itibarıyla 13.854.740 kişiden oluşan İstanbul nüfusunun % 50.2'si (6.956.908 kişi) erkeklerden %49.8'i, (6.897.832 kişi) ise kadınlardan oluşmaktadır. Ayrıca Tablo 1, İstanbul ilçe nüfuslarının ilçelere göre oranlı bir biçimde dağıldığını, her ilçe için yaş gruplarına göre farklılaşmaya gidildiğini ortaya koymaktadır.

Tablo 1: İlçe, Cinsiyet ve Yaş Verilerine Göre Tabakalı Rassal Örnekleme Tablosu

İLÇE	20 – 24 Yaş Aralığı	25 -39 Yaş Aralığı	40 – 59 Yaş Aralığı	60+	TOPLAM	TOPLAM		İlçe Yüzde
						Kadın	Erkek	
Arnavutköy	16.731	56.721	38.143	11.606	123.201	6	6	1%
Ataşehir	30.871	116.169	98.228	34.134	279.402	15	15	3%
Avclar	32.707	117.463	92.808	31.339	274.317	14	14	3%
Bağcılar	61.765	218.554	152.803	40.326	473.448	25	25	5%
Bahçelievler	48.445	176.521	143.751	50.833	419.550	22	22	4%
Bakırköy	16.315	55.931	65.064	40.188	177.498	9	9	2%
Başakşehir	22.598	91.340	65.286	14.226	193.450	10	10	2%
Bayrampaşa	21.292	74.676	69.326	25.641	190.935	10	10	2%
Beşiktaş	15.369	52.271	51.522	34.972	154.134	8	8	2%
Beykoz	20.046	65.945	64.897	24.873	175.761	9	9	2%

13 Türk İstatistik Kurumu

14 Her bir tabakadan alınması gereken birim sayısı konusunda araştırmacının serbest olduğu ve araştırmacının alt örneklemin oluşturulması konusunda yetkiye sahip olduğu bir örnekleme tipidir (Özmen, 1999, 39).

Beylikdüzü	15.059	67.890	57.892	19.259	160.100	8	8	2%
Beyoğlu	20.455	70.028	61.836	23.046	175.365	9	9	2%
Büyükçekmece	14.437	55.506	50.219	19.578	139.740	7	7	1%
Çekmeköy	15.080	58.735	42.576	11.164	127.555	7	7	1%
Esenler	37.747	131.369	95.853	24.705	289.674	15	15	3%
Esenyurt	46.572	174.539	101.636	25.002	347.749	18	18	4%
Eyüp	28.380	102.388	88.319	30.447	249.534	13	13	3%
Fatih	37.855	112.630	107.899	58.467	316.851	17	17	3%
Gaziosmanpaşa	37.870	138.058	112.987	36.838	325.753	17	17	3%
Güngören	25.840	86.464	75.589	28.416	216.309	11	11	2%
Kadıköy	33.264	132.702	148.267	116.695	430.928	23	23	5%
Kağıthane	33.988	125.356	101.697	30.199	291.240	15	15	3%
Kartal	32.591	127.510	114.073	43.405	317.579	17	17	3%
Küçükçekmece	57.098	212.548	165.097	53.120	487.863	26	26	5%
Maltepe	35.585	133.335	121.356	53.734	344.010	18	18	4%
Pendik	47.178	187.715	139.847	43.083	417.823	22	22	4%
Sancaktepe	22.588	84.079	54.842	13.619	175.128	9	9	2%
Sarıyer	27.216	78.222	76.696	31.469	213.603	11	11	2%
Silivri	12.235	43.303	37.276	16.005	108.819	6	6	1%
Sultanbeyli	26.574	82.470	53.774	12.723	175.541	9	9	2%
Sultangazi	39.525	143.747	94.830	24.207	302.309	16	16	3%
Şişli	25.483	97.083	81.665	40.156	244.387	13	13	3%
Tuzla	18.147	57.243	43.959	12.754	132.103	7	7	1%
Ümraniye	48.264	197.973	149.907	41.982	438.126	23	23	5%
Üsküdar	44.611	147.540	140.385	62.500	395.036	21	21	4%
Zeytinburnu	24.628	81.790	69.065	22.880	198.363	10	10	2%
TOPLAM	1.094.409	3.955.814	3.229.370	1.203.591	9.483.184	500	500	100%

3.1.3. Saha Araştırmasının Yöntemi ve Kullanılan İstatistiksel Metotlar

Bu çalışma, 2013 Aralık ayı esas alınarak İstanbul ilindeki toplam 36 ilçede tecrübeli anketörler tarafından yüz yüze anket yöntemi ile yaklaşık 1100 kişi üzerinde yapılmıştır. Ancak 1018 kişinin anketi geçerli sayılmıştır. Bu ankete yönelik analiz çalışmalarında 1018 kişinin verileri esas alınmıştır. Bu durum, örnek kitle (1000) açısından istatistiki açıdan problem oluşturmamaktadır.

Doktora çalışmasının anket kısmı 6 bölümden oluşmakla beraber, bu makalede, yalnız sağlık sorunları ile ilişkili konuların vergilemesine yönelik saha araştırma sonuçları değerlendirilmektedir. Anket formlarındaki verilerin analiz edilmesinde Sosyal Bilimler Tabanlı İstatistik Paketi'nden (Statistical Package for Social Science SPSS 21) yararlanılmıştır. Sağlıksız gıda ürünlerinin vergilemesine yönelik 10 tutum ifadesi için güvenilirlik değerini gösteren Cronbach's Alfa katsayısı 0.781 olarak belirlenmiştir.

Çalışmada ortaya çıkan bu alfa değeri istatistiksel olarak kabul edilebilir niteliktedir (George ve Mallery, 2016: 240). Bu alfa değeri iyi bir değer olarak tanımlanabileceği gibi (Kennedy ve Priyadarsini, 2013: 424) aynı zamanda yüksek bir değer olarak da görülmektedir (XIAO, 2013: 800).

Bu çalışmada, sırasıyla, sıklık (frekans) analizleri, tutum ve davranış ifadeleri için parametrik olmayan Kruskal –Wallis H ve Ki-Kare istatistiksel test sonuçları ve Faktör analizi sonuçları değerlendirmeye tabi tutulmaktadır.

Bu çalışma için kullanılan ölçek, Likert tipinde olduğundan parametrik olmayan testlere daha uygun bir özellik göstermektedir (Gibbon vd., 1998: 44-46). Likert ölçeğinden sağlanan verilerin parametrik testler için kullanımının hatalı olabileceği de savunulmaktadır (Craig, 2009: 109). Öte yandan değişken değerlerinin düşükten yükseğe doğru sıralandığı durumlarda parametrik olmayan testlerin yaygın olarak kullanıldığı bilinmektedir (Kaura, 2013: 160). Dolayısıyla bu çalışmanın verileri, hem likert tipi ölçeğe uygun biçimde hazırlanması nedeniyle hem de değişken değerleri düşükten yükseğe doğru sıralandığı için parametrik olmayan testlerin kullanılmasına uygunluk göstermektedir.

Son olarak da bu çalışma için kabul (H_0) ve ret (H_1) hipotez testleri, EK1'deki her bir testin altında tek tek belirtilmiş olup bu testler ayrı bir başlık açılmamıştır.

3.1.4. Saha Araştırmasının Örnekleme Yönelik Bilgiler

Bu saha araştırmasında tespit edilen örnekleme ilişkin güvenilirlik düzeyi % 95, örnekleme hatası ise % 3 olarak belirlenmiştir. Katılımcılar için temel veriler, sıklık (frekans) tabloları biçiminde aşağıda gösterilmektedir.

Tablo 2: Katılımcıların Cinsiyet Durumu Gösteren Sıklık Tablosu

	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde
Kadın	502	49,3	49,3
Erkek	516	50,7	50,7
Toplam	1018	100,0	100,0

Ankete katılan kadın ve erkek sayısı neredeyse eşit düzeydedir.

Tablo 3: Katılımcıların Eğitim Durumu Gösteren Sıklık Tablosu

	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde
Mezun Değil	33	3,2	3,2
İlkokul Mezunu	312	30,6	30,6
Ortaokul Mezunu	146	14,3	14,3
Lise Mezunu	339	33,3	33,3
Üniversite Mezunu	162	15,9	15,9
Lisansüstü Mezunu	26	2,6	2,6
TOPLAM	1018	100,0	100,0

Tablo 3, ankete katılanların eğitim seviyesine göre dağılımını göstermektedir.

Tablo 4: Katılımcıların Medeni Hal Durumu Gösteren Sıklık Tablosu

	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde
Evli	642	63,1	63,1
Bekar	323	31,7	31,7
Dul	53	5,2	5,2
Toplam	1018	100,0	100,0

Tablo 4, ankete katılanların medeni hal durumuna göre dağılımını göstermektedir.

Tablo 5: Katılımcıların Yaş Dağılımı Gösteren Sıklık Tablosu

	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde
25 yaş altı	178	17,5	17,5
26-36 yaş arası	304	29,9	29,9
37-47 yaş arası	240	23,6	23,6
48-58 yaş arası	160	15,7	15,7
59 yaş üstü	136	13,4	13,4
TOPLAM	1018	100,0	100,0

Tablo 5, ankete katılanların yaş dağılımını göstermektedir.

3.2. Sağlıksız Gıda Ürünleri İçin Yönelik Uygulanan Obezite Vergilerinin Bireylerin Tutumları Üzerindeki Etkilerinin Analizi

Sağlıksız Gıda Ürünlerine yönelik uygulamaya konulan obezite vergilerinin bireylerin tutumları üzerindeki etkileri, sıklık analizleri ve parametrik olmayan testler yardımı ile açıklanmaktadır. Burada 10 tutum ifadesinin analizine tek tek yer verilmektedir. Öncelikle bireylerin tutumlarının açıklanmasında sıklık tablolarından yararlanılmakta, ardından da ilgili tutumlara yönelik test sonuçları açıklanmaktadır. Ancak burada sadece P değeri anlamlılık içeren ($P < 0.05$) sonuç değerlerine değinilmektedir.

Tablo 6: “Sağlığa Zararlı Olduğu İddia Edilen Cips, Kolalı İçecekler Gibi Ürünlerin Tüketiminin Yüksek Vergiler Yoluyla Azaltılabileceğini Düşünüyorum” Tutumuna İlişkin Sıklık Analizi

Sağlığa Zararlı Olduğu İddia Edilen Cips, Kolalı İçecekler Gibi Ürünlerin Tüketiminin Yüksek Vergiler Yoluyla Azaltılabileceğini Düşünüyorum	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	161	15,8	15,8
Katılmıyorum	313	30,7	30,7
Ne Katılıyorum Ne De Katılmıyorum	99	9,7	9,7
Katılıyorum	382	37,5	37,5
Kesinlikle Katılıyorum	63	6,2	6,2
TOPLAM	1018	100,0	100,0

Tablo 6, örnek kitlenin %42.7'sinin (katılıyorum + kesinlikle katılıyorum), sağlığa zararlı olduğu iddia edilen cips, kolalı içecekler gibi ürünlerin tüketiminin yüksek vergiler yoluyla azaltılabileceğini düşündüğünü ortaya koymaktadır. Bu tutuma katılmayanların oranı ise %46.5 (kesinlikle katılmıyorum + katılmıyorum) seviyesindedir. Demografik karakterli bağımsız değişkenlerin ilgili tutum ifadesine yönelik açığa çıkarttığı analizler ise şu sonuçları ortaya koymaktadır:

36 yaş ve 36 yaş altında olanlara göre 37 yaş ve üstü grubunda olanlar, sağlığa zararlı olduğu iddia edilen cips, kolalı içecekler gibi ürünlerin tüketiminin yüksek vergiler yoluyla azaltılabileceğini daha fazla düşünmektedir (Ek:1, Tablo 20).

Bekar ve dullara nazaran evliler, sağlığa zararlı olduğu iddia edilen cips, kolalı içecekler gibi ürünlerin tüketiminin yüksek vergiler yoluyla azaltılabileceğini daha fazla düşünmektedir. Bu tutuma yönelik olarak, tüm medeni hal grubu içerisinde en zayıf tutumsal eğilimi bekarlar sergilemektedir (EK:1, Tablo 21).

Tablo 7: “Yanlış Olduğu İddia Edilen Tüketim Alışkanlıklarının Yüksek Vergiler Aracılığıyla Değiştirmesini Anamlı Buluyorum” Tutumuna İlişkin Sıklık Analizi

Yanlış Olduğu İddia Edilen Tüketim Alışkanlıklarının Yüksek Vergiler Aracılığıyla Değiştirmesini Anamlı Buluyorum	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	132	13,0	13,0
Katılmıyorum	288	28,3	28,3
Ne Katılıyorum Ne De Katılmıyorum	128	12,6	12,6
Katılıyorum	390	38,3	38,3
Kesinlikle Katılıyorum	80	7,9	7,9
TOPLAM	1018	100,0	100,0

Tablo 7, örnek kitlenin %46.2'sinin (katılıyorum + kesinlikle katılıyorum), yanlış olduğu iddia edilen tüketim alışkanlıklarının yüksek vergiler aracılığıyla değiştirmesini anlamlı bulduğunu belirtmektedir. Bu tutuma katılmayanların %41.3 (kesinlikle katılmıyorum + katılmıyorum) oran seviyesindedir. Demografik karakterli bağımsız değişkenlerin ilgili tutum ifadesine yönelik açığa çıkarttığı analizler ise şu sonuçları ortaya koymaktadır:

Diğer yaş kategorisindekilere kıyasla 37-47 yaş aralığında olanlar, yanlış olduğu iddia edilen tüketim alışkanlıklarının yüksek vergiler aracılığıyla değiştirilmesini daha anlamlı bulmaktadır. Bu tutumu tüm yaş kategorileri içerisinde en az 25 yaş ve 25 yaş altı grubu desteklemektedir (Ek:1, Tablo 22).

İlkokul mezunları, diğer mezun kategorilerine nispeten yanlış olduğu iddia edilen tüketim alışkanlıklarının yüksek vergiler aracılığıyla değiştirilmesini daha anlamlı bulmaktadır. Bu tutumu Tüm mezun kategorileri içerisinde en az üniversite mezunları desteklemektedirler. Bu tutum ile alakalı analiz neticeleri, eğitim ile ilgili tutum arasında ters orantılı bir ilişkinin olduğunu göstermektedir (EK:1, Tablo 23).

Bekar ve dullara nazaran evliler, yanlış olduğu iddia edilen tüketim alışkanlıklarının yüksek vergiler aracılığıyla değiştirmesini daha anlamlı bulmaktadırlar. Bu tutuma ilişkin olarak, tüm medeni hal grubu içerisinde en zayıf tutumsal eğilimi dul kimseler sergilemektedirler (EK:1, Tablo 24).

Tablo 8: “İnsan Sağlığı Açısından Zararlı Olduğu İddia Edilen Meyveli Soda, Aspartam İçeren Sakız Gibi Ürünlerin Üzerine Yüksek Oranda Vergi Konulması Gerektiğine İnanıyorum” Tutumuna İlişkin Sıklık Analizi

İnsan Sağlığı Açısından Zararlı Olduğu İddia Edilen Meyveli Soda, Aspartam İçeren Sakız Gibi Ürünlerin Üzerine Yüksek Oranda Vergi Konulması Gerektiğine İnanıyorum	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	142	13,9	13,9
Katılmıyorum	309	30,4	30,4
Ne Katılıyorum Ne De Katılmıyorum	127	12,5	12,5
Katılıyorum	369	36,2	36,2
Kesinlikle Katılıyorum	71	7,0	7,0
TOPLAM	1018	100,0	100,0

Tablo 8, örnek kitlenin %42.2'sinin (katılıyorum + kesinlikle katılıyorum), insan sağlığı açısından zararlı olduğu iddia edilen meyveli soda, aspartam içeren sakız gibi ürünlerin üzerine yüksek oranda vergi konulması gerektiğine inandığını göstermektedir. Bu tutuma katılmayanların oranı ise %44.3 (kesinlikle katılmıyorum + katılmıyorum) oran düzeyindedir. Demografik yapıdaki bağımsız değişkenlerin ilgili tutum ifadesine yönelik açığa çıkarttığı analizler ise şu sonuçları ortaya koymaktadır:

59 yaş ve üstü grubunda olanlar, diğer yaş kategorisindekilere göre insan sağlığı açısından zararlı olduğu iddia edilen meyveli soda, aspartam içeren sakız gibi ürünlerin üzerine yüksek oranda vergi konulması gerektiğine daha fazla inanmaktadır. Tüm yaş kategorileri içerisinde, bu tutumu en az 25 yaş ve altı grubu desteklemektedir (Ek:1, Tablo 25).

İlkokul mezunları diğer mezun kategorilerine oranla, insan sağlığı açısından zararlı olduğu iddia edilen meyveli soda, aspartam içeren sakız gibi ürünlerin üzerine yüksek oranda

vergi konulması gerektiğine daha fazla inanmaktadır. Tüm mezun kategorileri içerisinde bu tutumu en az üniversite mezunları desteklemektedir. Bu tutuma ilişkin analiz sonuçları, eğitimle, ilgili tutum arasında ters orantılı bir ilişkinin varlığını açığa çıkartmaktadır (EK:1, Tablo 26).

Bekar ve dullara kıyasla, evliler, insan sağlığı açısından zararlı olduğu iddia edilen meyveli soda, aspartam içeren sakız gibi ürünlerin üzerine yüksek oranda vergi konulması gerektiğine daha fazla inanmaktadır. Bekarlar ise bu tutuma ilişkin olarak, tüm medeni hal grubu içerisinde en zayıf tutumsal eğilimi ortaya koymaktadırlar (EK:1, Tablo 27).

Tablo 9: “İçlerindeki Zararlı Katkı Maddeleri Sebebiyle Sağlığı Olumsuz Yönde Etkilediği İddia Edilen Meyve Suyu, Sakız, Bisküvi Gibi Ürünlerin Yüksek Vergilendirilmesi İnsanları Sağlıklı Ürünler Kullanmaya Yöneltebilir” Tutumuna İlişkin Sıklık Analizi

İçlerindeki Zararlı Katkı Maddeleri Sebebiyle Sağlığı Olumsuz Yönde Etkilediği İddia Edilen Meyve Suyu, Sakız, Bisküvi Gibi Ürünlerin Yüksek Vergilendirilmesi İnsanları Sağlıklı Ürünler Kullanmaya Yöneltebilir	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	85	8,3	8,3
Katılmıyorum	251	24,7	24,7
Ne Katılıyorum Ne De Katılmıyorum	167	16,4	16,4
Katılıyorum	455	44,7	44,7
Kesinlikle Katılıyorum	60	5,9	5,9
TOPLAM	1018	100,0	100,0

Tablo 9, örnek kitlenin %50.6'sının (katılıyorum + kesinlikle katılıyorum), içlerindeki zararlı katkı maddeleri sebebiyle sağlığı olumsuz yönde etkilediği iddia edilen meyve suyu, sakız, bisküvi gibi ürünlerin yüksek vergilendirilmesinin insanları sağlıklı ürünler kullanmaya yöneltebileceğine inandığını göstermektedir. Bu tutuma katılmayanlar ise %33 (kesinlikle katılmıyorum + katılmıyorum) oran seviyesindedir. Demografik yapıdaki bağımsız değişkenlerin ilgili tutum ifadesine yönelik açığa çıkarttığı analizler ise şu sonuçları göstermektedir:

Diğer mezun kategorilerine nispeten İlkokul mezunları, içlerindeki zararlı katkı maddeleri sebebiyle sağlığı olumsuz yönde etkilediği iddia edilen meyve suyu, sakız, bisküvi gibi ürünlerin yüksek vergilendirilmesinin insanları sağlıklı ürünler kullanmaya yöneltebileceğine daha fazla inanmaktadır. Bu tutumu tüm mezun kategorileri içerisinde üniversite mezunları en az desteklemektedir. Bu tutum için analiz sonuçları, eğitim değişkeniyle, ilgili tutumlar arasında ters oranlı bir ilişkinin olduğunu göstermektedir (EK:1, Tablo 28).

Bekar ve dullara nazaran evliler, içlerindeki zararlı katkı maddeleri sebebiyle sağlığı olumsuz yönde etkilediği iddia edilen meyve suyu, sakız, bisküvi gibi ürünlerin yüksek vergilendirilmesinin insanları sağlıklı ürünler kullanmaya yöneltebileceğine daha fazla inanmaktadır. Bu tutuma ilişkin olarak bekarlar, tüm medeni hal grubu içerisinde en zayıf tutumsal eğilimi sergilemektedir (EK:1, Tablo 29).

Tablo 10: “Obeziteyi Tetikleyebilecek Her Türlü Ürünün Yüksek Oranda Vergilendirilmesi Gerekliğini Düşünüyorum” Tutumuna İlişkin Sıklık Analizi

Obeziteyi Tetikleyebilecek Her Türlü Ürünün Yüksek Oranda Vergilendirilmesi Gerekliğini Düşünüyorum	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	133	13,1	13,1
Katılmıyorum	296	29,1	29,1
Ne Katılıyorum Ne De Katılmıyorum	142	13,9	13,9
Katılıyorum	370	36,3	36,3
Kesinlikle Katılıyorum	77	7,6	7,6
TOPLAM	1018	100,0	100,0

Tablo 10'a göre, örnek kitlenin %43,9'u (katılıyorum + kesinlikle katılıyorum), obeziteyi tetikleyebilecek her türlü ürünün yüksek oranda vergilendirilmesi gerektiğini düşünmektedir. Bu tutuma katılmayanların oranı ise %42,2 (kesinlikle katılmıyorum + katılmıyorum) seviyesindedir. Demografik özellikte bağımsız değişkenlerin ilgili tutum ifadesine yönelik ne yönde bir ilişki ortaya koyduğunun analizleri ise şu neticeyi açığa çıkartmaktadır:

Diğer mezun kategorilerine nazaran, ilkökul mezunları, obeziteyi tetikleyebilecek her türlü ürünün yüksek oranda vergilendirilmesi gerektiğini daha çok düşünmektedir (EK:1, Tablo 30).

Tablo 11: “Obezite Vergilerinin İnsanların Özgürlüklerini Kısıtlayacağına İnanıyorum” Tutumuna İlişkin Sıklık Analizi

Obezite Vergilerinin İnsanların Özgürlüklerini Kısıtlayacağına İnanıyorum	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	139	13,7	13,7
Katılmıyorum	278	27,3	27,3
Ne Katılıyorum Ne De Katılmıyorum	186	18,3	18,3
Katılıyorum	356	35,0	35,0
Kesinlikle Katılıyorum	59	5,8	5,8
TOPLAM	1018	100,0	100,0

Tablo 11, örnek kitlenin %40,8'inin (katılıyorum + kesinlikle katılıyorum), obezite vergilerinin insanların özgürlüklerini kısıtlayacağına inandığını göstermektedir. Bu tutuma katılmayanların oranı ise %41 (kesinlikle katılmıyorum + katılmıyorum) düzeyindedir. Bu tutuma ilişkin kararsızların oran seviyesi ise %18,3'tür. Demografik karakterli bağımsız değişkenlerin ilgili tutum ifadesine yönelik açığa çıkarttığı analizler ise şu sonuçları ortaya koymaktadır:

Evli ve dullara nazaran bekarlar, obezite vergilerinin insanların özgürlüklerini kısıtlayacağına daha fazla inanmaktadırlar. Bu tutuma ilişkin olarak, tüm medeni hal grubu içerisinde evliler ise en zayıf tutumsal eğilimi sergilemektedir (EK:1, Tablo 31).

Diğer mezun kategorilerine nispeten üniversite mezunları, obezite vergilerinin insanların özgürlüklerini kısıtlayacağına daha fazla inanmaktadırlar. Bu tutumu tüm mezun kategorileri içerisinde en az ilkökul mezunları desteklemektedirler (EK:1, Tablo 32).

Tablo 12: “Obeziteye Neden Olan Ürün Grupları ve Ürün İçeriklerine Yüklenen Vergilerin Obezite Oranını Düşüreceğine İnanıyorum” Tutumuna İlişkin Sıklık Analizi

Obeziteye Neden Olan Ürün Grupları ve Ürün İçeriklerine Yüklenen Vergilerin Obezite Oranını Düşüreceğine İnanıyorum	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	116	11,4	11,4
Katılmıyorum	302	29,7	29,7
Ne Katılıyorum Ne De Katılmıyorum	153	15,0	15,0
Katılıyorum	403	39,6	39,6
Kesinlikle Katılıyorum	44	4,3	4,3
TOPLAM	1018	100,0	100,0

Tablo 12, örnek kitlenin %43.9'unun (katılıyorum + kesinlikle katılıyorum), obeziteye neden olan ürün grupları ve ürün içeriklerine yüklenen vergilerin obezite oranını düşüreceğine inandığını göstermektedir. Bu tutuma katılmayanların oranı ise %41.1 (kesinlikle katılmıyorum + katılmıyorum) düzeyindedir. Demografik yapıdaki bağımsız değişkenlerin ilgili tutum ifadesine yönelik açığa çıkarttığı analizler ise şu neticeleri göstermektedir:

Diğer mezun kategorilerine kıyasla, ilkokul mezunları, obeziteye neden olan ürün grupları ve ürün içeriklerine yüklenen vergilerin obezite oranını düşüreceğine daha fazla inanmaktadır. Bu tutumu tüm mezun kategorileri içerisinde en az üniversite ve lise mezunları desteklemektedir (EK:1, Tablo 33).

Tablo 13: “Obezite Sorununun Kamuoyunda Yeterince Tartışılmadığını Düşünüyorum. Bu Nedenle Yüksek Vergilerin Sağlık Sorunlarını ve Harcamalarını Azaltmayacağına İnanıyorum” Tutumuna İlişkin Sıklık Analizi

Obezite Sorununun Kamuoyunda Yeterince Tartışılmadığını Düşünüyorum. Bu Nedenle Yüksek Vergilerin Sağlık Sorunlarını ve Harcamalarını Azaltmayacağına İnanıyorum	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	49	4,8	4,8
Katılmıyorum	225	22,1	22,1
Ne Katılıyorum Ne De Katılmıyorum	165	16,2	16,2
Katılıyorum	484	47,5	47,5
Kesinlikle Katılıyorum	95	9,3	9,3
TOPLAM	1018	100,0	100,0

Tablo 13'e göre örnek kitlenin %56.8'i (katılıyorum + kesinlikle katılıyorum), obezite sorununun kamuoyunda yeterince tartışılmadığını düşünmekte ve bu nedenle de yüksek vergilerin sağlık sorun ve harcamalarını azaltmayacağına inanmaktadır. Bu tutuma katılmayanların oranı ise %26,9 (kesinlikle katılmıyorum + katılmıyorum) seviyesindedir. Demografik yapıdaki bağımsız değişkenlerin ilgili tutum ifadesine yönelik açığa çıkarttığı analizler ise şu sonuçları ortaya koymaktadır:

Diğer yaş gruplarındakilere nispeten 25 yaş ve 25 yaş altı grubunda olanlar, obezite sorununun kamuoyunda yeterince tartışılmadığını düşünmekte ve bu nedenle de yüksek vergilerin sağlık sorun ve harcamalarını azaltmayacağına daha fazla inanmaktadır (Ek:1, Tablo 34).

İlgili tutum ifadesi ile alakalı olarak bu tutumu tüm mezun kategorileri içerisinde en az ilkokul mezunları desteklemektedirler (EK:1, Tablo 35).

Tablo 14: “Sağlığı Tehdit Ettiği İddia Edilen Trans Yağların Kullanımının Azaltılması İçin Uygulanan Yüksek Vergilerin Tüketim Alışkanlıklarını Değiştirmeyeceğini Düşünüyorum” Tutumuna İlişkin Sıklık Analizi

Sağlığı Tehdit Ettiği İddia Edilen Trans Yağların Kullanımının Azaltılması İçin Uygulanan Yüksek Vergilerin Tüketim Alışkanlıklarını Değiştirmeyeceğini Düşünüyorum	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	79	7,8	7,8
Katılmıyorum	253	24,9	24,9
Ne Katılıyorum Ne De Katılmıyorum	187	18,4	18,4
Katılıyorum	436	42,8	42,8
Kesinlikle Katılıyorum	63	6,2	6,2
TOPLAM	1018	100,0	100,0

Tablo 14'e göre, örnek kitlenin %49'u (katılıyorum + kesinlikle katılıyorum), sağlığı tehdit ettiği iddia edilen trans yağların kullanımının azaltılması için uygulanan yüksek vergilerin tüketim alışkanlıklarını değiştirmeyeceğini düşünmektedir. Bu tutuma katılmayanlar ise %32,7 (katılmıyorum + kesinlikle katılmıyorum) oran düzeyindedir. Demografik yapıdaki bağımsız değişkenlerin ilgili tutum ifadesine yönelik açığa çıkarttığı analizler ise şu sonuçları ortaya koymaktadır:

Davranışları etkilemeye yönelik özel tüketim vergileri hakkında bilgi sahibi olmayanlar, bu nitelikteki vergiye ilişkin bilgisi olanlara nazaran sağlığı tehdit ettiği iddia edilen trans yağların kullanımının azaltılması için uygulanan yüksek vergilerin tüketim alışkanlıklarını değiştirmeyeceğini daha fazla düşünmektedir (EK:1, Tablo 36).

Tablo 15: “Yüksek Vergileri Kullanmak Yerine Topluma Faydalı Bilgiler Vermek Yoluyla Yeme-İçme Alışkanlıklarını Değiştirilmesi Gerektiğine İnanıyorum” Tutumuna İlişkin Sıklık Analizi

Yüksek Vergileri Kullanmak Yerine Topluma Faydalı Bilgiler Vermek Yoluyla Yeme-İçme Alışkanlıklarını Değiştirilmesi Gerektiğine İnanıyorum	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	34	3,3	3,3
Katılmıyorum	79	7,8	7,8
Ne Katılıyorum Ne De Katılmıyorum	72	7,1	7,1
Katılıyorum	511	50,2	50,2
Kesinlikle Katılıyorum	322	31,6	31,6
TOPLAM	1018	100,0	100,0

Tablo 15'e göre, örnek kitlenin %81,8'i (katılıyorum + kesinlikle katılıyorum), yüksek vergileri kullanmak yerine topluma faydalı bilgiler vermek yoluyla yeme-içme alışkanlıklarının değiştirilmesi gerektiğine inanmaktadır. Bu tutuma katılmayanlar ise %11,1 (kesinlikle katılmıyorum + katılmıyorum) oran düzeyindedir. Demografik yapıdaki değişkenlerin ilgili tutum ifadesine yönelik nasıl bir ilişki ortaya koyduğunun analizleri ise şu sonuçları açığa çıkartmaktadır:

İlkokul mezunları, diğer mezun kategorilerine oranla, yüksek vergileri kullanmak yerine topluma faydalı bilgiler vermek yoluyla yeme-içme alışkanlıklarını değiştirilmesi gerektiğine daha fazla inanmaktadır (EK:1, Tablo 37).

3.3. Sağlıksız Gıda Ürünleri İçin Uygulanan Obezite Vergilerinin Bireylerin Tutumları Üzerindeki Etkilerinin Açıklayıcı Faktör Analizi Çerçevesinde Değerlendirilmesi

Bu başlık altında sağlıksız gıda ürünleri için uygulanan obezite vergilerine ilişkin tutum grubuna yönelik açıklayıcı faktör analizi genel anlamda değerlendirilecektir. Çalışmanın bu kısmında 10 farklı tutum ifadesi için açıklayıcı faktör analizi sonuçları ortaya konularak buna ilişkin değerlendirmelerde bulunulmaktadır. Ancak burada öncelikle ilgili tutum ifadelerine açıklayıcı faktör analizini uygulayabilmenin temel şartlarından bahsedilmektedir. Bu noktada özellikle iki testin öne çıktığı görülmektedir. Bunlardan ilki Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) testi, ikincisi ise Bartlett'in küresellik testidir.

KMO testi, değişkenlere yönelik ortak varyansın belirlenmesi ile ilgilidir. Bu test, ortak varyansın belirlenmesi işlemi yapılmadan faktörlerin açıklanamayacağını ortaya koymaktadır. Böylelikle örneklemin yeterliliğin ölçülebilmesi mümkün olmaktadır (Hinton, 2004: 305) Daha açık bir anlatım ile bu test, değişkenler arasındaki korelasyonun gücüne ait bilgileri içermektedir (Charry vd.: 2016, 56). Bu değer 0-1 arası olması beklenir. KMO testinin 0.6 ve üzeri değer olması yeterli görülmektedir (Hinton, 2004: 305) Bu çalışma için KMO testi, 0,854 olarak belirlenmiştir (Tablo: 16).

Faktör analizine başlanılmadan önce yapılması gereken testlerden bir diğeri olan Bartlett küresellik testi ise 0.05 seviyesinde anlamlılık düzeyine bağlı olarak değişkenlerin birbirleriyle ilişkili olup olmadığını göstermektedir. Bu testin 0.05'ten küçük olması, değişkenlerin birbirleriyle ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Faktör analizi açısından değişkenlerin birbirleriyle ilişkili olması beklenmektedir (Charry vd., 2016: 56). Bu çalışma için Bartlett testi ise 0.05'ten küçüktür (Tablo:16). Dolayısıyla bu sonuçlar, bu çalışma için belirlenen tutum ifadelerinin faktör analizi yapılması için uygun olduğunu açığa çıkartmaktadır.

Tablo 16: KMO and Bartlett's Test

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		,854
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	3470,820
	Df	45
	Sig.	,000

Faktör analizinde izah edilmesi gereken bir diğer husus da değişkenlerin açıkladığı toplam varyansın nasıl yorumlanması konusuna ilişkindir. Bu noktada üzerinde durulması gereken

önemli hususlardan birisi “eigenvalue¹⁵”nun (özdeğer) rakamsal değeri ile ilgilidir. Hesaplanan eigenvalue (özdeğer) rakamsal değerleri içinden 1’den büyük olanlar dikkate alınarak toplam varyansa yönelik yorumlama yapılır (Ho, 2006: 219). Bu bağlamda eigenvalue (özdeğer) değeri 1’den büyük olan iki bileşen (Component 1 ve 2) dikkate alınmakta olup, bunlara ilişkin varyans değerlerinden yararlanılmaktadır. Birinci bileşen toplam varyansın yüzde %39,239’unu, ikinci bileşen ise toplam varyansın %15,604’ünü açıklamaktadır. Toplamda ise her iki bileşen toplam varyansın %54,843’ünü açıklamaktadır (Tablo 17). Bu sonuçlar, Structure Matrix için de bir temel oluşturacak niteliktedir.

Tablo 17: Total Variance Explained

Component	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings			Rotation Sums of Squared Loadings ^a
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %	Total
1	3,924	39,239	39,239	3,924	39,239	39,239	3,896
2	1,560	15,604	54,843	1,560	15,604	54,843	1,693
3	,984	9,838	64,681				
4	,808	8,078	72,759				
5	,682	6,816	79,576				
6	,561	5,608	85,183				
7	,471	4,705	89,889				
8	,397	3,972	93,861				
9	,335	3,347	97,207				
10	,279	2,793	100,000				

Structure Matrix’ini, kısaca değişkenler ile bileşenler arasındaki ilişkinin durumunu gösteren bir katsayı matrisi olarak tanımlamak mümkündür (Kim ve Mueller, 1978: 84). Dolayısıyla bu katsayı matris, bu çalışmadaki 10 farklı tutum ifadesinin veya değişkenlerin, eigenvalue (özdeğer) değerine bağlı olarak faktör analizi sonucunda ortaya çıkan iki farklı bileşenle nasıl bir ilişki içinde olduğunu ortaya koymaktadır. Tablo 18, bu ilişkiyi net bir biçimde ortaya koymaktadır. Bu katsayı matrise SPSS¹⁶’te yapılan rotation (veri döndürme) işlemi sonucunda ulaşılmaktadır.

Gerçekte rotation (veri döndürme) işlemi, faktör analizine konu olan değişkenler arasındaki ilişkinin daha net yorumlanması adına yapılmaktadır. SPSS’te beş tane veri döndürme seçeneği olmakla birlikte bunlardan ikisi birbirinin zıttı bir özellik içermektedirler. “Varimax” yöntemi dikey veri döndürme işlemiyken “oblique” yatay veri döndürme işlemi ifade eder. Eğer, faktör analizi sonucu ortaya çıkan faktörler arasında karşılıklı bir ilişkinin olması isteniliyorsa “oblique” eğer istenilmiyorsa “varimax” yöntemi kullanılmaktadır (İslamoğlu ve Alnıaçık,

15 Her bir faktöre ayrılan miktarsal değeri ifade eder, (Rast ve Golombok: 1999, 101)

16 Statistical Package for Social Science

2014: 400). Bu çalışmada rotation (veri döndürme) işlemi yapılmış olup “oblique” yöntemi seçilmiştir. Yani faktör analizi sonucunda ortaya çıkan her faktörün birbirleri ile karşılıklı ilişki içinde olması gerektiğinden hareket edilmiştir. Bu yöntemin seçilmesi ile birlikte Tablo 18’deki değerlere ulaşılmıştır.

Tablo 18: Structure Matrix

	Component	
	1	2
Sağlık Sorunları Kapsamında Vergileme İçin Pozitif Tutumlar	,848	
Sağlık Sorunları Kapsamında Vergileme İçin Pozitif Tutumlar	,835	
Sağlık Sorunları Kapsamında Vergileme İçin Pozitif Tutumlar	,804	
Sağlık Sorunları Kapsamında Vergileme İçin Pozitif Tutumlar	,791	
Sağlık Sorunları Kapsamında Vergileme İçin Pozitif Tutumlar	,760	
Sağlık Sorunları Kapsamında Vergileme İçin Pozitif Tutumlar	,751	
Sağlık Sorunları Kapsamında Vergileme İçin Negatif Tutumlar		,743
Sağlık Sorunları Kapsamında Vergileme İçin Negatif Tutumlar		,667
Sağlık Sorunları Kapsamında Vergileme İçin Negatif Tutumlar		,543
Sağlık Sorunları Kapsamında Vergileme İçin Negatif Tutumlar		,531

Faktör analizi sayesinde, birinci grupta yer alan altı tutum ifadesi, “sağlıksız gıda ürünlerine yönelik vergileme için destekleyici tutumlar” başlığı altında gruplanabilmektedir. Çünkü bu grupta yer alan altı farklı tutum ifadesi, sağlıksız gıda ürünleri için uygulanan vergilere yönelik destek ortaya koymaktadır. İkinci grupta yer alan dört tutum ifadesi ise faktör analizi sayesinde “sağlıksız gıda ürünlerine yönelik vergileme için olumsuz tutumlar” başlığı altında toplanmaktadır. Çünkü bu başlık altındaki tutum ifadeleri, sağlıksız gıda ürünleri için uygulanan vergilere yönelik olumsuzluk göstermektedir (Tablo 18). Bu olumlu ve olumsuz tutum ifadelerinin hangilerinin olduğuna ilişkin bilgiler de Tablo 19’da ortaya konulmaktadır. Tablo 19’da görüldüğü üzere, “Birinci Grup” başlığı altında yer alan altı farklı tutum ifadesi açık bir biçimde sağlıksız gıda ürünleri için uygulanan vergilere yönelik destek içermektedir. İlgili tablodaki “İkinci Grup” başlığı altında yer alan dört tutum ifadesi incelendiğinde ise bu tutumların sağlıksız gıda ürünleri için uygulanan vergilere yönelik olumsuzluk gösterdiği net bir biçimde görülmektedir.

Tablo 19: Sağlıksız Gıda Ürünlerine Yönelik Uygulamaya Konulan Obezite Vergilerine Yönelik Faktör Analizi Sonuçlarının İlgili Tutum İfadeleri İle Eşleştirilmesi

	BİLEŞENLER	
	BİRİNCİ GRUP	İKİNCİ GRUP
1-Yanlıı Olduğu İddia Edilen Tüketim Alışkanlıklarının Yüksek Vergiler Aracılığıyla Değiştirilmesini Anlamlı Buluyorum.	,848	
2-İnsan Sağlığı Açısından Zararlı Olduğu İddia Edilen Meyveli Soda, Aspartam İçeren Sakız Gibi Ürünlerin Üzerine Yüksek Oranda Vergi Konulması Gerektiğine İnanıyorum.	,835	
3-Sağlığa Zararlı Olduğu İddia Edilen Cips, Kolalı İçecekler Gibi Ürünlerin Tüketiminin Yüksek Vergiler Yoluyla Azaltılabileceğini Düşünüyorum.	,804	
4-İçlerindeki Zararlı Katkı Maddeleri Sebebiyle Sağlığı Olumsuz Yönde Etkilediği İddia Edilen Meyve Suyu, Sakız, Bisküvi Gibi Ürünlerin Yüksek Oranda Vergilendirilmesi İnsanları Sağlıklı Ürünler Kullanmaya Yöneltebilir.	,791	
5-Obeziteye Neden Olan Ürün Grupları ve Ürün İçeriklerine Yüklenen Vergilerin Obezite Oranını Düşüreceğine İnanıyorum.	,760	
6-Obeziteyi Tetikleyebilecek Her Türü Ürünün Yüksek Oranda Vergilendirilmesi Gerektiğini Düşünüyorum.	,751	
7-Obezite Sorununun Kamuoyunda Yeterince Tartışılmadığını Düşünüyorum. Bu Nedenle Yüksek Vergilerin Sağlık Sorunlarını ve Harcamalarını Azaltmayacağına İnanıyorum.		,743
8-Sağlığı Tehdit Ettiği İddia Edilen Trans Yağların Kullanımının Azaltılması İçin Uygulanan Yüksek Vergilerin Tüketim Alışkanlıklarını Değiştirmeyeceğini Düşünüyorum.		,667
9-Obezite Vergilerinin İnsanların Özgürlüklerini Kısıtlayacağına İnanıyorum.		,543
10-Yüksek Vergileri Kullanmak Yerine Topluma Faydalı Bilgiler Vermek Yoluyla Yeme-İçme Alışkanlıklarının Değiştirilmesi Gerektiğine İnanıyorum.		,531

4. Sonuç

Son yıllarda sağlıksız gıda ürünlerinin kullanımının artması, birçok sağlık problemini beraberinde getirmiştir. Bu nitelikteki ürünlerinin yaygınlaşmasıyla birlikte bir taraftan obezite sorunu ortaya çıkmış diğer taraftan da vücut fonksiyonları zarar görmeye başlamıştır. Obezitenin tek başına birçok ciddi hastalıklara neden olması, birçok ülke hükümetlerini bu sorunu çözmeye yöneltmiş ve önlemler almaya itmiştir. Bu önlemlerden bir tanesi de obezite vergileridir. Farklı ülkelerde farklı isimlerle uygulanan bu vergi, sosyal bilimler alanında birçok araştırmacı ve akademisyenin dikkatini çekmiş ve bu bağlamda çok sayıda çalışma yapılmıştır.

Obezite vergileri kapsamında yapılan çalışmaların bir kısmı, bu vergilerin arttırılması halinde bireylerin bundan ne kadar etkilenebileceği ile ilgilidir. Diğer bir ifade ile bu çalışmalar “eğer sağlıksız ürünler üzerindeki obezite vergileri belli bir oranda arttırılırsa acaba bu ürünleri kullanan bireyler tüketimlerini ne kadar oranda kısıbabilecekler” sorusuna cevap aramaktadır. Obezite vergileri kapsamında yapılan çalışmaların diğer bir kısmı, bu vergilerin uygulanması durumunda vücut kitle indekslerinde ne kadar bir düşüşün yaşanabileceğini araştırmaktadır. Bu konuda yapılan çalışmaların bir başka kısmı ise bu vergilerin bireylerin tutum ve davranışlarına ne yönde etki edebileceğini ortaya koymaktadır.

“Sağlıksız gıda ürünlerine uygulanan obezite vergilerine ilişkin tutumların analizi” başlıklı bu çalışma ise bireylerin sağlıksız ürünlere yönelik olarak uygulanan obezite vergileri karşısında nasıl bir tutum gösterecekleri sorusuna yanıt aramaktadır. İstanbul genelinde 1018 kişi üzerinde yapılan bu çalışmanın sonuçları, tutum ifadeleri ile yaş, medeni hal, eğitim demografik değişkenlerin arasında istatistiksel açıdan anlamlı sonuçlar olduğunu göstermektedir.

Tarafımızca yapılan bu çalışmanın sıklık analiz sonuçları, obezite vergilerine yönelik destekleyici tutumların, %40-%50 seviyeleri arasında olduğunu göstermektedir. Bu sonuçlar, Saruç vd. (2015) tarafından Türkiye'nin farklı illerinde sağlık çalışanlarına yönelik olarak obezite vergileri kapsamında yapılan araştırmanın sonuçları ile uyumluluk göstermektedir. Bu çalışmamızla ilgili olarak obezite vergilerine yönelik %40-%50 seviyelerindeki destekleyici tutum sonuçları, Barry vd. (2013) tarafından şeker ilave edilmiş içecekler için uygulanan vergilerin Amerikan halkının tutumlarını ne ölçüde etkilediğine yönelik olarak yapılan araştırma sonuçları ile de uyumluluk göstermektedir. Aynı zamanda bu çalışma sonuçları, katılımcıların %40,8'inin obezite vergilerinin insanların özgürlüklerini kısıtlayacağına inandığını açığa çıkartmaktadır. Bu sonuç, Barry vd. (2013) tarafından yapılan araştırma sonuçları ile de kısmen paralellik göstermektedir.

“Sağlıksız gıda ürünlerine uygulanan obezite vergilerine ilişkin tutumların analizi” başlıklı bu çalışmanın demografik nitelikli değişkenlere yönelik test sonuçlarına gelince şunlar söylenebilir; Eğitim seviyesi yüksek olanlara nazaran daha düşük eğitim seviyesinde olan bireyler, obezite vergilerinin uygulanması yönünde daha fazla destekleyici tutum ortaya koymaktadırlar. 37 yaş ve üstü grubunda yer alan bireyler, diğer yaş kategorisindekilere kıyasla obezite vergilerinin uygulanmasına yönelik destekleyici tutumları daha fazla benimsemektedirler. Öte yandan bu çalışma sonuçları, bekar ve dullara nazaran evli olanların, sağlıksız ürünler için obezite vergilerinin uygulanmasını daha fazla desteklediğini göstermektedir. Eğitim, medeni hal ve yaş değişkeni için ortaya çıkan bu sonuçlar, obezite vergilerine yönelik olarak halkın düşünceleri konusunda Ayyıldız ve Demirli (2015) tarafından Türkiye genelinde 1126 katılımcı ile yapılan çalışma sonuçları ile tutarlılık ortaya koymaktadır.

Obezite vergilemesine yönelik bu sonuçlar topluca değerlendirildiğinde, Türkiye'de uygulanabilecek obezite vergilerinin azımsanmayacak düzeyde desteklenebileceğini, bu desteğin evli, eğitim seviyesi daha düşük ve 37 yaş üstü bireylerde daha fazla olabileceğini söylemek mümkündür. Belki bu sonuçlar, araştırmacıları, bekar ve dulların, eğitim seviyesi daha

yüksek olanların ve genç bireylerin böyle bir vergiyi neden daha az destekledikleri konusunda çalışmaya yönelebilir. Ancak bu çalışmada ortaya çıkan “bekarların ve üniversite mezunlarının obezite vergilerinin kendi özgürlüklerini kısıtlayacağı” düşüncesi de, bekarların ve üniversite mezunlarının neden obezite vergilerine sıcak bakmadığı sorusuna cevap olabilir.

Öte yandan, ülkemizde sağlıklı gıdaların tüketimi ile obezite arasındaki ilişkiyi araştıran nitelikli ve güvenilirlik özelliğine sahip kapsamlı bilimsel çalışmalara ihtiyaç bulunduğu açıktır. Bu çalışmalar iktisatçılara önemli ölçüde yol gösterecektir. Böylece, Türkiye’de obezite vergilerinin vücut kitle indekslerini düşürüp düşürmeyeceği konusundaki çalışmalara zemin hazırlanmış olacaktır. Obezite vergilerine yönelik saha çalışmaları, ülkemizde daha başlangıç seviyelerindedir. Örneğin; Türkiye’de henüz obezite vergilerinin vücut kitle indekslerini düşürüp düşürmeyeceği konusunda bir çalışma görünmemektedir. Aynı zamanda Türkiye’de uygulanabilecek bir obezite vergisinin oranının ya da miktarının mevcut dışsallığı tam olarak içselleştirmek amacıyla ne olması gerektiğinin belirlenmesi mümkün olmamakla birlikte, tüketimde ne kadar bir azalmaya neden olabileceğine yönelik çalışmalara da ihtiyaç bulunmaktadır. Ülkemizde, sağlıklı ürünlere uygulanabilecek obezite vergileri hakkında yapılabilecek ekonometrik modele dayalı veya saha araştırma çalışmalarının bilimsel sonuçları karar alıcılar açısından yol gösterici olabilecektir.

Son olarak, bu çalışma, örnek kitlenin neredeyse %82’sinin yüksek vergileri kullanmak yerine topluma faydalı bilgiler vermek yoluyla yeme-içme alışkanlıklarının değiştirilmesi gerektiğine inandığını göstermektedir. Obeziteden kaynaklanan dışsallığı tam olarak içselleştirecek verginin belirlenmesinin olanaksızlığı, obezite vergilerinin kişisel gelir dağılımı üzerindeki muhtemel olumsuz etkisi, bu ürünlere olan talebin fiyat esnekliğinin düşüklüğü ve yeni bir vergiye karşı olumsuz tepkiler vb. gibi hususlar düşünüldüğünde, vergileri kullanmak yerine topluma faydalı bilgiler vermek yoluyla yeme-içme alışkanlıklarının değiştirilmesi çabaları daha değerli görünmektedir. Bu nedenle, öncelikle sistemli ve planlı bir eğitim vb. araçlar yoluyla yeme-içme alışkanlıklarının gerek hükümetler, gerek sivil toplum kuruluşları aracılığıyla değiştirilmeye çalışılmasına ihtiyaç bulunmaktadır. Bu çabaların uzun vadede başarılı olması mümkündür. Bu çabaların uzun vadede başarıya ulaşamayacağının ya da obezitenin kısa vadede topluma yükleyeceği sosyal maliyete katlanmaması gerektiğinin düşünülmesi halinde obezite vergileri gibi politika araçlarının kullanılması yoluna gidilmesi daha uygun görülmektedir.

Kaynakça

- Akar, S. (2015). Obezite İle Mücadelede Vergilendirme: Türkiye’de Mümkün Mü?. *Journal of Life Economics: 29-46*. http://jlecon.com/Makaleler/712061722_4.%20sevda%20akar.pdf, Erişim Tarihi: 07 Şubat 2017.
- Allais, O., Bertail, P. ve Nichele, V. (2010). The Effects of a Fat Tax on French Households’ Purchases: A Nutritional Approach. *Am J Agric Econ*, 92(1): 228-245.
- Ayyıldız, Y. ve Demirli, Y. (2015). Obezite Vergisine İlişkin Halkın Düşünceleri. *Business and Economics Research Journal*, 6(2): 59-78.

- Barry, C.L., Niederdeppe, J. ve Gollust, S.E. (2013). Taxes on Sugar-Sweetened Beverages: Results from 2011. *National Public Opinion Survey*, 44(2): 158-63.
- Philadelphia to bring in 'soda tax' to fight obesity. (2016). BBC News. <http://www.bbc.com/news/world-us-canada-36553964> Erişim tarihi: 16 Haziran 2016.
- Charry, K., Coussement, K., Demoulin, N. ve Heuvinck, N. (2016). *Marketing Research with IBM SPSS Statistics: A Practical Guide*. New York: Routledge.
- Craig, D.V. (2009). *Action Research Essentials*, USA: Jossey-Bass.
- Douglas, K. (2010). The Case of the Sugar Sweetened Beverage Tax", *BMJ*, London. <http://search.proquest.com/docview/1777696253?pq-origsite=gscholar#center>, Erişim tarihi: 08 Şubat 2017.
- Erşan, M. (2016). Çikolata, cips yasak. *Hürriyet*, <http://www.hurriyet.com.tr/cikolata-cips-yasak-40068920>, Erişim Tarihi: 09 Şubat 2017.
- Friedman R.R. ve Brownell, K.D. (2012). Sugar sweetened beverage taxes: an updated policy. *Yale Rudd Center for Food Policy and Obesity website*. http://www.yaleruddcenter.org/resources/upload/docs/what/reports/Rudd_Policy_Brief_Sugar_Sweetened_Beverage_Taxes.pdf, Erişim Tarihi: 07 Şubat 2017.
- George, D. ve Malery, P. (2016). *IMB SPSS Statistics 23 Step By Step*. New York: Routledge,
- Gergerlioğlu, U. (2016). Bazı OECD Ülkeleri Bağlamında Obezite Vergilerinin Değerlendirilmesi. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(12): 149-166.
- Gergerlioğlu, U. (2014). Bireysel ve Toplumsal Maliyetler Perspektifinden Obezite Vergilemesinin İktisadi Etkilerinin Değerlendirilmesi. *Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi*, 7: 135-141.
- Gibbon, D., Moore, R. ve Winski, R. (1998). *Handbook of Standards and Resources for Spoken Language Systems*. New York: Mouton de Gruyter.
- Gökbunar, R., Doğan, A. ve Utkuseven, A. (2015). Obezite İle Mücadelede Bir Kamu Politikası Aracı Olarak Vergilerin Değerlendirilmesi. *Yönetim ve Ekonomi*, 22(2): 581-602.
- Hinton, P.R. (2004). *Statistics Explained*. New York: Routledge,
- Ho, R. (2006). *Handbook of Univariate and Multivariate Data Analysis and Interpretation with SPSS*, New York: CRC.
- İslamoğlu, A.H. ve Alnıaçık, Ü. (2014). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. İstanbul: Beta.
- Jensen, J.D. ve Smed, S. (2012). The Danish Tax on Saturated Fat: Short Run Effect on Consumption and Consumer Prices of Fats. http://okonomi.foi.dk/workingpapers/WPpdf/WP2012/WP_2012_14_Danish_fat_tax.pdf, Erişim Tarihi: 05 Ocak 2017.
- Kahyaoğlu, G. (2006). *Gıda maddelerinde trans yağ asiti içeriklerine ait verilerin toplanması ve değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Edirne.
- Karatay, C.E. (2016). *Karatay Mutfağı*. İstanbul: Hayy Kitap.
- Kaura, A. (2013). *Crash Course Evidence – Based Medicine: Reading and Writing Medical Papers*. MOSBY Elsevier.
- Kennedy, V. ve Priyadarsini, M.K. (2013). An Empirical Model to Foster Innovation and Learning Through Knowledge Sharing Culture. *Driving the Economy through Innovation and Entrepreneurship*. India: Springer.
- Kim, J. ve Mueller, C.W. (1978). *Factor Analysis: Statistical Methods and Practical Issues*. USA: Sage Publications.
- Leicester, A. ve Windmeijer, F. (2004). *The Fat Tax Economic Incentives to Reduce Obesity*. IFS, Briefing Notes. <https://www.ifs.org.uk/bns/bn49.pdf> Erişim Tarihi: 05 Ocak 2017.

- Mercola (2014), 6 Gross Side Effects of Chewing Gum, <http://articles.mercola.com/sites/articles/archive/2014/02/03/6-chewing-gum-side-effects.aspx>, Erişim Tarihi: 09.02.2017.
- Müftüoğlu, O. (2005). *Hayat Bilgisi*. İstanbul: Doğan Gazetecilik
- Nayır, D.Z. ve Demiralay, S. (2007). Kurumsal Sosyal Sorumluluk Kavramının Gıda Sanayii Tedarik Zincirindeki Yeri: Sorumlular, İşlevler ve Unsurlar. *Marmara Üniversitesi İİBF*, 23(2): 249-262.
- Özden, E. (2016). Türk Vergi Sisteminin Obeziteyle Mücadeleye Katkı Sağlamaya Yönelik İşlevselleştirilmesi. *Bartın Üniversitesi İ.İ.B.F. Fakültesi*, 7(14): 189-220.
- Özmen, A. (1999). *Örnekleme, 25-50, Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*, Editör: Ali Atıf Bir, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları, No: 1081.
- Petkantchin, V. (2013). Nutrition Takes: The Costs of Denmark's Fat Tax. Institut Economique Molinari. http://www.institutmolinari.org/IMG/pdf/note0513_en.pdf, Erişim Tarihi: 22 Ağustos 2016.
- Powell L.M., Chriqui, J.F. ve Chaloupka, F.J. (2009). Associations between State-Level Soda Taxes and Adolescent Body Mass Index. *J Adolesc Health*, 45(3): 57-63.
- Rust, J. ve Golombok, S. (1999). *Modern Psychometrics*. New York: Routledge.
- Saruç, N.T. (2015). *Obezite Ekonomisi*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Saruç, N.T., Sağbaş, İ. ve Ayas, I.Y. (2015). Obezite İle Mücadelede Kamu Politikalarının Algılanan Etkinliği ve Mali Sosyolojinin Önemi. 30. *Ulusal Maliye Sempozyumu*, 20-24 Mayıs 2015, Antalya.
- Schwendicke, F. ve Stolpe, M. (2017). Taxing Sugar-Sweetened Beverages: Impact On Overweight And Obesity In Germany. *BMC Public Health*, 17(1): 1-8.
- Thomas, C. (2016). Hundreds Protest Tax on Sugary Drinks In Cook County, *abc Eyewitness News*, 31 October 2016.
- Turunç, S. (2014), Obezite Vergisi Sıkı Bir Maliye Politikasının Aracı Olabilir mi?, Özel Günden, <http://www.abmaliye.gov.tr/ABDID%20Raporlar/Ara%C5%9Ft%C4%B1rma%20ve%20%C4%B0nceleme%20Serisi/Obezite%20Vergisi.pdf>, Erişim Tarihi: 07 Şubat 2017.
- Ulusoy, A. (2015), Obezite Vergisi. *Yeni Şafak*. <http://www.yenisafak.com/yazarlar/ahmetulusoy/obezite-vergisi-2023522> Erişim Tarihi: 11 Aralık 2015.
- Wang, Y.C. (2010). *The potential impact of sugar sweetened beverage taxes in New York State*. A report to the NYC Department of Health and Mental Health, 1-28. http://www.columbia.edu/~ycw2102/SSB%20tax%20brief%20Wang%202010%2006%2021%20_Final_.pdf. Erişim Tarihi: 06 Şubat 2017.
- WHO (2016), Obesity and Overweight, <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs311/en/>, Erişim Tarihi: 08 Şubat 2017.
- Xiao, Z. (2013). An Empirical Study on Knowledge Distance Affecting Knowledge Absorptive Capacity: Evidences From Service Outsourcing Enterprises. *The 2013 International Conference on Managemet and Information Technology*, Editor: Alice Peng, October 26-28, 2013, China.

Ek

Tablo 20: “Sağlığa Zararlı Olduğu İddia Edilen Cips, Kolalı İçecekler Gibi Ürünlerin Tüketiminin Yüksek Vergiler Yoluyla Azaltılabileceğini Düşünüyorum” Tutumu İle Bağımsız Yaş Değişkeni Arasındaki Ki-Kare Bağımsızlık Testi

		Sağlığa Zararlı Olduğu İddia Edilen Cips, Kolalı İçecekler Gibi Ürünlerin Tüketiminin Yüksek Vergiler Yoluyla Azaltılabileceğini Düşünüyorum					Toplam
		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne Katılıyorum Ne De Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
YAŞ SEVİYESİ	25 yaş altı	36	69	12	49	12	178
		20,2%	38,8%	6,7%	27,5%	6,7%	100,0%
		3,5%	6,8%	1,2%	4,8%	1,2%	17,5%
	26-36 yaş arası	49	95	31	106	23	304
		16,1%	31,3%	10,2%	34,9%	7,6%	100,0%
		4,8%	9,3%	3,0%	10,4%	2,3%	29,9%
	37-47 yaş arası	40	61	25	99	15	240
		16,7%	25,4%	10,4%	41,3%	6,3%	100,0%
		3,9%	6,0%	2,5%	9,7%	1,5%	23,6%
	48-58 yaş arası	17	46	20	71	6	160
		10,6%	28,8%	12,5%	44,4%	3,8%	100,0%
		1,7%	4,5%	2,0%	7,0%	,6%	15,7%
	59 yaş üstü	19	42	11	57	7	136
		14,0%	30,9%	8,1%	41,9%	5,1%	100,0%
1,9%		4,1%	1,1%	5,6%	,7%	13,4%	
Toplam	161	313	99	382	63	1018	
	15,8%	30,7%	9,7%	37,5%	6,2%	100,0%	
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
Pearson Ki-Kare Anlamlılık P Değeri: ,045							
H ₀ : İlgili Tutum Değişkeni ile Yaş Değişkeni Birbirinden Bağımsızdır.						Red	
H ₁ : İlgili Tutum Değişkeni ile Yaş Değişkeni Arasında Anlamlı Bir İlişki Vardır.						Kabul	

Tablo 21: “Sağlığa Zararlı Olduğu İddia Edilen Cips, Kolalı İçecekler Gibi Ürünlerin Tüketiminin Yüksek Vergiler Yoluyla Azaltılabileceğini Düşünüyorum” Tutumu İle Medeni Hal Değişkeni Arasındaki Kruskal-Wallis H Testi

MEDENİ HAL	Örnek Kitle	Sıra Ortalaması
Sağlığa Zararlı Olduğu İddia Edilen Cips, Kolalı İçecekler Gibi Ürünlerin Tüketiminin Yüksek Vergiler Yoluyla Azaltılabileceğini Düşünüyorum	Evli	642
	Bekar	323
	Dul	53
	Total	1018
Kruskal-Wallis Anlamlılık P Değeri: ,013		
H ₀ : İlgili Tutum Değişkeni ile Medeni Hal Bağımsız Değişkeni Arasında Anlamlı Fark Yoktur.		Red
H ₁ : İlgili Tutum Değişkeni ile Medeni Hal Bağımsız Değişkeni Arasında Anlamlı Fark Vardır.		Kabul

Tablo 22: “Yanlış Olduğu İddia Edilen Tüketim Alışkanlıklarının Yüksek Vergiler Aracılığıyla Değiştirmesini Anlamli Buluyorum” Tutumu İle Bağımsız Yaş Değişkeni Arasındaki Ki-Kare Bağımsızlık Testi

		Yanlış Olduğu İddia Edilen Tüketim Alışkanlıklarının Yüksek Vergiler Aracılığıyla Değiştirmesini Anlamli Buluyorum					Toplam
		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne Katılıyorum Ne De Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
YAŞ SEVİYESİ	25 yaş altı	28	60	23	48	19	178
		15,7%	33,7%	12,9%	27,0%	10,7%	100,0%
		2,8%	5,9%	2,3%	4,7%	1,9%	17,5%
	26-36 yaş arası	40	90	42	109	23	304
		13,2%	29,6%	13,8%	35,9%	7,6%	100,0%
		3,9%	8,8%	4,1%	10,7%	2,3%	29,9%
	37-47 yaş arası	30	61	22	109	18	240
		12,5%	25,4%	9,2%	45,4%	7,5%	100,0%
		2,9%	6,0%	2,2%	10,7%	1,8%	23,6%
	48-58 yaş arası	17	35	26	74	8	160
		10,6%	21,9%	16,3%	46,3%	5,0%	100,0%
		1,7%	3,4%	2,6%	7,3%	,8%	15,7%
	59 yaş üstü	17	42	15	50	12	136
		12,5%	30,9%	11,0%	36,8%	8,8%	100,0%
		1,7%	4,1%	1,5%	4,9%	1,2%	13,4%
	Toplam	132	288	128	390	80	1018
		13,0%	28,3%	12,6%	38,3%	7,9%	100,0%
		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Pearson Ki-Kare Anlamlılık P Değeri: ,033							
H ₀ İlgili Tutum Değişkeni ile Yaş Değişkeni Birbirinden Bağımsızdır.						Red	
H ₁ İlgili Tutum Değişkeni ile Yaş Değişkeni Arasında Anlamli Bir İlişki Vardır.						Kabul	

Tablo 23: “Yanlış Olduğu İddia Edilen Tüketim Alışkanlıklarının Yüksek Vergiler Aracılığıyla Değiştirmesini Anlamli Buluyorum” Tutumu İle Bağımsız Eğitim Değişkeni Arasındaki Ki-Kare Bağımsızlık Testi

		Yanlış Olduğu İddia Edilen Tüketim Alışkanlıklarının Yüksek Vergiler Aracılığıyla Değiştirmesini Anlamli Buluyorum					Toplam
		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne Katılıyorum Ne De Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
EĞİTİM DÜZEYİ	İlkokul	17	87	39	152	17	312
		5,4%	27,9%	12,5%	48,7%	5,4%	100,0%
		1,8%	9,1%	4,1%	15,8%	1,8%	32,5%
	Ortaokul	17	37	24	59	9	146
		11,6%	25,3%	16,4%	40,4%	6,2%	100,0%
		1,8%	3,9%	2,5%	6,2%	,9%	15,2%
	Lise	58	101	36	115	29	339
		17,1%	29,8%	10,6%	33,9%	8,6%	100,0%
		6,0%	10,5%	3,8%	12,0%	3,0%	35,3%
	Üniversite	32	49	22	41	18	162
		19,8%	30,2%	13,6%	25,3%	11,1%	100,0%
		3,3%	5,1%	2,3%	4,3%	1,9%	16,9%
Toplam	124	274	121	367	73	959	
	12,9%	28,6%	12,6%	38,3%	7,6%	100,0%	
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
Pearson Ki-Kare Anlamlılık P Değeri: ,000							
H ₀ : İlgili Tutum Değişkeni ile Eğitim Değişkeni Birbirinden Bağımsızdır.						Red	
H ₁ : İlgili Tutum Değişkeni ile Eğitim Değişkeni Arasında Anlamli Bir İlişki Vardır.						Kabul	
Kontenjans tablosunda örneklem sayısının yetersiz olduğu kategoriler(mezun değil ve lisansüstü)ihmal edilmiştir.							

Tablo 24: “Yanlış Olduğu İddia Edilen Tüketim Alışkanlıklarının Yüksek Vergiler Aracılığıyla Değiştirmesini Anlamli Buluyorum” Tutumu İle Medeni Hal Değişkeni Arasındaki Kruskal-Wallis H Testi

MEDENİ HAL		Örnek Kitle	Sıra Ortalaması
Yanlış Olduğu İddia Edilen Tüketim Alışkanlıklarının Yüksek Vergiler Aracılığıyla Değiştirmesini Anlamli Buluyorum	Evli	642	529,69
	Bekar	323	477,27
	Dul	53	461,33
	Total	1018	
Kruskal-Wallis Anlamlılık P Değeri: ,011			
H ₀ : İlgili Tutum Değişkeni ile Medeni Hal Bağımsız Değişkeni Arasında Anlamli Fark Yoktur.			Red
H ₁ : İlgili Tutum Değişkeni ile Medeni Hal Bağımsız Değişkeni Arasında Anlamli Fark Vardır.			Kabul

Tablo 25: “İnsan Sağlığı Açısından Zararlı Olduğu İddia Edilen Meyveli Soda, Aspartam İçeren Sakız Gibi Ürünlerin Üzerine Yüksek Oranda Vergi Konulması Gerektiğine İnanıyorum” Tutumu İle Bağımsız Yaş Değişkeni Arasındaki Ki-Kare Bağımsızlık Testi

		İnsan Sağlığı Açısından Zararlı Olduğu İddia Edilen Meyveli Soda, Aspartam İçeren Sakız Gibi Ürünlerin Üzerine Yüksek Oranda Vergi Konulması Gerektiğine İnanıyorum					Toplam
		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne Katılıyorum Ne De Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
YAŞ SEVİYESİ	25 yaş altı	35	66	17	47	13	178
		19,7%	37,1%	9,6%	26,4%	7,3%	100,0%
		3,4%	6,5%	1,7%	4,6%	1,3%	17,5%
	26-36 yaş arası	41	100	42	102	19	304
		13,5%	32,9%	13,8%	33,6%	6,3%	100,0%
		4,0%	9,8%	4,1%	10,0%	1,9%	29,9%
	37-47 yaş arası	32	62	30	99	17	240
		13,3%	25,8%	12,5%	41,3%	7,1%	100,0%
		3,1%	6,1%	2,9%	9,7%	1,7%	23,6%
	48-58 yaş arası	15	45	24	68	8	160
		9,4%	28,1%	15,0%	42,5%	5,0%	100,0%
		1,5%	4,4%	2,4%	6,7%	,8%	15,7%
	59 yaş üstü	19	36	14	53	14	136
		14,0%	26,5%	10,3%	39,0%	10,3%	100,0%
		1,9%	3,5%	1,4%	5,2%	1,4%	13,4%
Toplam	142	309	127	369	71	1018	
	13,9%	30,4%	12,5%	36,2%	7,0%	100,0%	
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
Pearson Ki-Kare Anlamlılık P Değeri: ,033							
H ₀ İlgili Tutum Değişkeni ile Yaş Değişkeni Birbirinden Bağımsızdır						Red	
H ₁ İlgili Tutum Değişkeni ile Yaş Değişkeni Arasında Anlamlı Bir İlişki Vardır.						Kabul	

Tablo 26: “İnsan Sağlığı Açısından Zararlı Olduğu İddia Edilen Meyveli Soda, Aspartam İçeren Sakız Gibi Ürünlerin Üzerine Yüksek Oranda Vergi Konulması Gerektiğine İnanıyorum” Tutumu İle Bağımsız Eğitim Değişkeni Arasındaki Ki-Kare Bağımsızlık Testi

		İnsan Sağlığı Açısından Zararlı Olduğu İddia Edilen Meyveli Soda, Aspartam İçeren Sakız Gibi Ürünlerin Üzerine Yüksek Oranda Vergi Konulması Gerektiğine İnanıyorum					Toplam
		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne Katılıyorum Ne De Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
EĞİTİM DÜZEYİ	İlkokul	21	77	49	141	24	312
		6,7%	24,7%	15,7%	45,2%	7,7%	100,0%
		2,2%	8,0%	5,1%	14,7%	2,5%	32,5%
	Ortaokul	20	50	15	52	9	146
		13,7%	34,2%	10,3%	35,6%	6,2%	100,0%
		2,1%	5,2%	1,6%	5,4%	,9%	15,2%
	Lise	63	104	35	116	21	339
		18,6%	30,7%	10,3%	34,2%	6,2%	100,0%
		6,6%	10,8%	3,6%	12,1%	2,2%	35,3%
	Üniversite	31	60	18	39	14	162
		19,1%	37,0%	11,1%	24,1%	8,6%	100,0%
		3,2%	6,3%	1,9%	4,1%	1,5%	16,9%
Toplam		135	291	117	348	68	959
		14,1%	30,3%	12,2%	36,3%	7,1%	100,0%
		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Pearson Ki-Kare Anlamlılık P Değeri: ,000							
H ₀ : İlgili Tutum Değişkeni ile Eğitim Değişkeni Birbirinden Bağımsızdır.							Red
H ₁ : İlgili Tutum Değişkeni ile Eğitim Değişkeni Arasında Anlamlı Bir İlişki Vardır.							Kabul
Kontenjans tablosunda örneklem sayısının yetersiz olduğu kategoriler(mezun değil ve lisansüstü)ihmal edilmiştir.							

Tablo 27: “İnsan Sağlığı Açısından Zararlı Olduğu İddia Edilen Meyveli Soda, Aspartam İçeren Sakız Gibi Ürünlerin Üzerine Yüksek Oranda Vergi Konulması Gerektiğine İnanıyorum” Tutumu İle Medeni Hal Değişkeni Arasındaki Kruskal-Wallis H Testi

MEDENİ HAL		Örnek Kitle	Sıra Ortalaması
İnsan Sağlığı Açısından Zararlı Olduğu İddia Edilen Meyveli Soda, Aspartam İçeren Sakız Gibi Ürünlerin Üzerine Yüksek Oranda Vergi Konulması Gerektiğine İnanıyorum	Evli	642	536,20
	Bekar	323	459,12
	Dul	53	493,17
	Total	1018	
Kruskal-Wallis Anlamlılık P Değeri: ,000			
H ₀ : İlgili Tutum Değişkeni ile Medeni Hal Bağımsız Değişkeni Arasında Anlamlı Fark Yoktur.			Red
H ₁ : İlgili Tutum Değişkeni ile Medeni Hal Bağımsız Değişkeni Arasında Anlamlı Fark Vardır.			Kabul

Tablo 28: “İçlerindeki Zararlı Katkı Maddeleri Sebebiyle Sağlığı Olumsuz Yönde Etkilediği İddia Edilen Meyve Suyu, Sakız, Bisküvi Gibi Ürünlerin Yüksek Vergilendirilmesi İnsanları Sağlıklı Ürünler Kullanmaya Yöneltebilir” Tutumu İle Bağımsız Eğitim Değişkeni Arasındaki Ki-Kare Bağımsızlık Testi

		İçlerindeki Zararlı Katkı Maddeleri Sebebiyle Sağlığı Olumsuz Yönde Etkilediği İddia Edilen Meyve Suyu, Sakız, Bisküvi Gibi Ürünlerin Yüksek Vergilendirilmesi İnsanları Sağlıklı Ürünler Kullanmaya Yöneltebilir					Toplam
		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne Katılıyorum Ne De Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
EĞİTİM DÜZEYİ	İlkokul	8	58	62	173	11	312
		2,6%	18,6%	19,9%	55,4%	3,5%	100,0%
		,8%	6,0%	6,5%	18,0%	1,1%	32,5%
	Ortaokul	10	39	19	68	10	146
		6,8%	26,7%	13,0%	46,6%	6,8%	100,0%
		1,0%	4,1%	2,0%	7,1%	1,0%	15,2%
	Lise	37	90	54	131	27	339
		10,9%	26,5%	15,9%	38,6%	8,0%	100,0%
		3,9%	9,4%	5,6%	13,7%	2,8%	35,3%
	Üniversite	22	50	22	60	8	162
		13,6%	30,9%	13,6%	37,0%	4,9%	100,0%
		2,3%	5,2%	2,3%	6,3%	,8%	16,9%
Toplam	77	237	157	432	56	959	
	8,0%	24,7%	16,4%	45,0%	5,8%	100,0%	
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
Pearson Ki-Kare Anlamlılık P Değeri: ,000							
H ₀ : İlgili Tutum Değişkeni ile Eğitim Değişkeni Birbirinden Bağımsızdır.						Red	
H ₁ : İlgili Tutum Değişkeni ile Eğitim Değişkeni Arasında Anlamlı Bir İlişki Vardır.						Kabul	
Kontenjans tablosunda örneklem sayısının yetersiz olduğu kategoriler(mezun değil ve lisansüstü)ihmal edilmiştir.							

Tablo 29: “İçlerindeki Zararlı Katkı Maddeleri Sebebiyle Sağlığı Olumsuz Yönde Etkilediği İddia Edilen Meyve Suyu, Sakız, Bisküvi Gibi Ürünlerin Yüksek Vergilendirilmesi İnsanları Sağlıklı Ürünler Kullanmaya Yöneltebilir” Tutumu İle Medeni Hal Değişkeni Arasındaki Kruskal-Wallis H Testi

MEDENİ HAL		Örnek Kitle	Sıra Ortalaması
İçlerindeki Zararlı Katkı Maddeleri Sebebiyle Sağlığı Olumsuz Yönde Etkilediği İddia Edilen Meyve Suyu, Sakız, Bisküvi Gibi Ürünlerin Yüksek Vergilendirilmesi İnsanları Sağlıklı Ürünler Kullanmaya Yöneltebilir	Evli	642	530,40
	Bekar	323	472,05
	Dul	53	484,54
	Total	1018	
Kruskal-Wallis Anlamlılık P Değeri: ,007			
H ₀ : İlgili Tutum Değişkeni ile Medeni Hal Bağımsız Değişkeni Arasında Anlamlı Fark Yoktur.			Red
H ₁ : İlgili Tutum Değişkeni ile Medeni Hal Bağımsız Değişkeni Arasında Anlamlı Fark Vardır.			Kabul

Tablo 30: “Obeziteyi Tetikleyebilecek Her Türlü Ürünün Yüksek Oranda Vergilendirilmesi Gerekliğini Düşünüyorum” Tutumu İle Eğitim Düzeyi Değişkeni Arasındaki Ki-Kare Bağımsızlık Testi

		Obeziteyi Tetikleyebilecek Her Türlü Ürünün Yüksek Oranda Vergilendirilmesi Gerekliğini Düşünüyorum					Toplam
		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne Katılıyorum Ne De Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
EĞİTİM DÜZEYİ	İlkokul	28	77	54	141	12	312
		9,0%	24,7%	17,3%	45,2%	3,8%	100,0%
		2,9%	8,0%	5,6%	14,7%	1,3%	32,5%
	Ortaokul	20	46	18	51	11	146
		13,7%	31,5%	12,3%	34,9%	7,5%	100,0%
		2,1%	4,8%	1,9%	5,3%	1,1%	15,2%
	Lise	54	101	42	109	33	339
		15,9%	29,8%	12,4%	32,2%	9,7%	100,0%
		5,6%	10,5%	4,4%	11,4%	3,4%	35,3%
	Üniversite	24	53	17	50	18	162
		14,8%	32,7%	10,5%	30,9%	11,1%	100,0%
		2,5%	5,5%	1,8%	5,2%	1,9%	16,9%
Toplam	126	277	131	351	74	959	
	13,1%	28,9%	13,7%	36,6%	7,7%	100,0%	
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
Pearson Ki-Kare Anlamlılık P Değeri: ,001							
H ₀ : İlgili Tutum Değişkeni ile Eğitim Değişkeni Birbirinden Bağımsızdır.						Red	
H ₁ : İlgili Tutum Değişkeni ile Eğitim Değişkeni Arasında Anlamlı Bir İlişki Vardır.						Kabul	
Kontenjans tablosunda örneklem sayısının yetersiz olduğu kategoriler(mezun değil ve lisansüstü)ihmal edilmiştir.							

Tablo 31: “Obezite Vergilerinin İnsanların Özgürlüklerini Kısıtlayacağına İnanıyorum” Tutumu Medeni Hal Değişkeni Arasındaki Ki-Kare Bağımsızlık Testi

		Obezite Vergilerinin İnsanların Özgürlüklerini Kısıtlayacağına İnanıyorum					TOPLAM
		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne Katılıyorum Ne De Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
Medeni Hal	Evli	89	188	131	199	35	642
		13,9%	29,3%	20,4%	31,0%	5,5%	100,0%
		8,7%	18,5%	12,9%	19,5%	3,4%	63,1%
	Bekar	43	72	49	139	20	323
		13,3%	22,3%	15,2%	43,0%	6,2%	100,0%
		4,2%	7,1%	4,8%	13,7%	2,0%	31,7%
	Dul	7	18	6	18	4	53
		13,2%	34,0%	11,3%	34,0%	7,5%	100,0%
		,7%	1,8%	,6%	1,8%	,4%	5,2%
TOPLAM	139	278	186	356	59	1018	
	13,7%	27,3%	18,3%	35,0%	5,8%	100,0%	
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
Pearson Ki-Kare Anlamlılık P Değeri: ,015							
H ₀ : İlgili Tutum Değişkeni ile Medeni Hal Değişkeni Birbirinden Bağımsızdır.						Red	
H ₁ : İlgili Tutum Değişkeni ile Medeni Hal Değişkeni Arasında Anlamlı Bir İlişki Vardır.						Kabul	

Tablo 32: “Obezite Vergilerinin İnsanların Özgürlüklerini Kısıtlayacağına İnanıyorum” Tutumu İle Eğitim Düzeyi Değişkeni Arasındaki Ki-Kare Bağımsızlık Testi

		Obezite Vergilerinin İnsanların Özgürlüklerini Kısıtlayacağına İnanıyorum					Toplam
		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne Katılıyorum Ne De Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
EĞİTİM DÜZEYİ	İlkokul	33	94	79	100	6	312
		10,6%	30,1%	25,3%	32,1%	1,9%	100,0%
		3,4%	9,8%	8,2%	10,4%	,6%	32,5%
	Ortaokul	22	44	19	53	8	146
		15,1%	30,1%	13,0%	36,3%	5,5%	100,0%
		2,3%	4,6%	2,0%	5,5%	,8%	15,2%
	Lise	53	86	52	119	29	339
		15,6%	25,4%	15,3%	35,1%	8,6%	100,0%
		5,5%	9,0%	5,4%	12,4%	3,0%	35,3%
	Üniversite	26	34	26	63	13	162
		16,0%	21,0%	16,0%	38,9%	8,0%	100,0%
		2,7%	3,5%	2,7%	6,6%	1,4%	16,9%
Toplam	134	258	176	335	56	959	
	14,0%	26,9%	18,4%	34,9%	5,8%	100,0%	
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
Pearson Ki-Kare Anlamlılık P Değeri: ,000							
H ₀ : İlgili Tutum Değişkeni ile Eğitim Değişkeni Birbirinden Bağımsızdır.						Red	
H ₁ : İlgili Tutum Değişkeni ile Eğitim Değişkeni Arasında Anlamlı Bir İlişki Vardır.						Kabul	
Kontenjans tablosunda örneklem sayısının yetersiz olduğu kategoriler(mezun değil ve lisansüstü)ihmal edilmiştir.							

Tablo 33: “Obeziteye Neden Olan Ürün Grupları Ve Ürün İçeriklerine Yüklenen Vergilerin Obezite Oranını Düşüreceğine İnanıyorum” Tutumu İle Eğitim Düzeyi Değişkeni Arasındaki Ki-Kare Bağımsızlık Testi

		Obeziteye Neden Olan Ürün Grupları Ve Ürün İçeriklerine Yüklenen Vergilerin Obezite Oranını Düşüreceğine İnanıyorum					Toplam
		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne Katılıyorum Ne De Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
EĞİTİM DÜZEYİ	İlkokul	19	82	54	148	9	312
		6,1%	26,3%	17,3%	47,4%	2,9%	100,0%
		2,0%	8,6%	5,6%	15,4%	,9%	32,5%
	Ortaokul	23	40	20	57	6	146
		15,8%	27,4%	13,7%	39,0%	4,1%	100,0%
		2,4%	4,2%	2,1%	5,9%	,6%	15,2%
	Lise	47	107	49	118	18	339
		13,9%	31,6%	14,5%	34,8%	5,3%	100,0%
		4,9%	11,2%	5,1%	12,3%	1,9%	35,3%
	Üniversite	19	55	22	57	9	162
		11,7%	34,0%	13,6%	35,2%	5,6%	100,0%
		2,0%	5,7%	2,3%	5,9%	,9%	16,9%
Toplam	108	284	145	380	42	959	
	11,3%	29,6%	15,1%	39,6%	4,4%	100,0%	
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Pearson Ki-Kare Anlamlılık P Değeri: ,008	
H ₀ : İlgili Tutum Değişkeni ile Eğitim Değişkeni Birbirinden Bağımsızdır.	Red
H ₁ : İlgili Tutum Değişkeni ile Eğitim Değişkeni Arasında Anlamlı Bir İlişki Vardır.	Kabul
Kontenjans tablosunda örneklem sayısının yetersiz olduğu kategoriler(mezun değil ve lisansüstü)ihmal edilmiştir.	

Tablo 34: “Obezite Sorununun Kamuoyunda Yeterince Tartışılmadığını Düşünüyorum. Bu Nedenle Yüksek Vergilerin Sağlık Sorunlarını Ve Harcamalarını Azaltmayacağına İnanıyorum” Tutumu İle Yaş Değişkeni Arasındaki Ki-Kare Bağımsızlık Testi

		Obezite Sorununun Kamuoyunda Yeterince Tartışılmadığını Düşünüyorum. Bu Nedenle Yüksek Vergilerin Sağlık Sorunlarını Ve Harcamalarını Azaltmayacağına İnanıyorum					Toplam
		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne Katılıyorum Ne De Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
Yaş Seviyesi	25 yaş altı	11	35	19	93	20	178
		6,2%	19,7%	10,7%	52,2%	11,2%	100,0%
		1,1%	3,4%	1,9%	9,1%	2,0%	17,5%
	26-36 yaş arası	11	65	63	128	37	304
		3,6%	21,4%	20,7%	42,1%	12,2%	100,0%
		1,1%	6,4%	6,2%	12,6%	3,6%	29,9%
	37-47 yaş arası	15	49	34	129	13	240
		6,3%	20,4%	14,2%	53,8%	5,4%	100,0%
		1,5%	4,8%	3,3%	12,7%	1,3%	23,6%
	48-58 yaş arası	8	36	31	74	11	160
		5,0%	22,5%	19,4%	46,3%	6,9%	100,0%
		16,3%	16,0%	18,8%	15,3%	11,6%	15,7%
59 yaş üstü	4	40	18	60	14	136	
	2,9%	29,4%	13,2%	44,1%	10,3%	100,0%	
	,4%	3,9%	1,8%	5,9%	1,4%	13,4%	
Toplam	49	225	165	484	95	1018	
	4,8%	22,1%	16,2%	47,5%	9,3%	100,0%	
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Pearson Ki-Kare Anlamlılık P Değeri: ,014

H ₀ : İlgili Tutum Değişkeni ile Yaş Değişkeni Birbirinden Bağımsızdır.	Red
H ₁ : İlgili Davranış Değişkeni ile Yaş Değişkeni Arasında Anlamlı Bir İlişki Vardır.	Kabul

Tablo 35: “Obezite Sorununun Kamuoyunda Yeterince Tartışılmadığını Düşünüyorum. Bu Nedenle Yüksek Vergilerin Sağlık Sorunlarını Ve Harcamalarını Azaltmayacağına İnanıyorum” Tutumu İle Eğitim Düzeyi Değişkeni Arasındaki Ki-Kare Bağımsızlık Testi

		Obezite Sorununun Kamuoyunda Yeterince Tartışılmadığını Düşünüyorum. Bu Nedenle Yüksek Vergilerin Sağlık Sorunlarını Ve Harcamalarını Azaltmayacağına İnanıyorum					Toplam
		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne Katılıyorum Ne De Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
EĞİTİM DÜZEYİ	İlkokul	11	72	65	145	19	312
		3,5%	23,1%	20,8%	46,5%	6,1%	100,0%
		1,1%	7,5%	6,8%	15,1%	2,0%	32,5%
	Ortaokul	7	29	17	81	12	146
		4,8%	19,9%	11,6%	55,5%	8,2%	100,0%
		,7%	3,0%	1,8%	8,4%	1,3%	15,2%
	Lise	19	80	51	153	36	339
		5,6%	23,6%	15,0%	45,1%	10,6%	100,0%
		2,0%	8,3%	5,3%	16,0%	3,8%	35,3%
	Üniversite	8	32	20	79	23	162
		4,9%	19,8%	12,3%	48,8%	14,2%	100,0%
		,8%	3,3%	2,1%	8,2%	2,4%	16,9%
Toplam		45	213	153	458	90	959
		4,7%	22,2%	16,0%	47,8%	9,4%	100,0%
		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Pearson Ki-Kare Anlamlılık P Değeri: ,045							
H ₀ : İlgili Tutum Değişkeni ile Eğitim Değişkeni Birbirinden Bağımsızdır.						Red	
H ₁ : İlgili Tutum Değişkeni ile Eğitim Değişkeni Arasında Anlamlı Bir İlişki Vardır.						Kabul	
Kontenjans tablosunda örneklem sayısının yetersiz olduğu kategoriler(mezun değil ve lisansüstü)ihmal edilmiştir.							

Tablo 36: “Sağlığı Tehdit Ettiği İddia Edilen Trans Yağların Kullanımının Azaltılması İçin Uygulanan Yüksek Vergilerin Tüketim Alışkanlıklarını Değiştirmeyeceğini Düşünüyorum” Tutumu İle Davranışları Etkilemeye Yönelik ÖTV Hakkındaki Bilgi Düzeyi Arasındaki Ki-Kare Bağımsızlık Testi

		Sağlığı Tehdit Ettiği İddia Edilen Trans Yağların Kullanımının Azaltılması İçin Uygulanan Yüksek Vergilerin Tüketim Alışkanlıklarını Değiştirmeyeceğini Düşünüyorum					TOPLAM
		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne Katılıyorum Ne De Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
Davranışlarınızı Etkilemeye Yönelik Özel Tüketim Vergileri Hakkında Bilginiz Var Mı?	Evet	59	120	80	192	42	493
		12,0%	24,3%	16,2%	38,9%	8,5%	100,0%
		5,8%	11,8%	7,9%	18,9%	4,1%	48,4%
	Hayır	20	133	107	244	21	525
		3,8%	25,3%	20,4%	46,5%	4,0%	100,0%
		2,0%	13,1%	10,5%	24,0%	2,1%	51,6%
TOPLAM		79	253	187	436	63	1018
		7,8%	24,9%	18,4%	42,8%	6,2%	100,0%
		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Pearson Ki-Kare Anlamlılık P Değeri: ,000	
H ₀ : İlgili Tutum Değişkeni ile Davranışları Etkilemeye Yönelik ÖTV Hakkındaki Bilgi Düzeyi Değişkeni Birbirinden Bağımsızdır.	Red
H ₁ : İlgili Davranış Değişkeni ile Davranışları Etkilemeye Yönelik ÖTV Hakkındaki Bilgi Düzeyi Arasında Anlamli Bir İlişki Vardır.	Kabul

Tablo 37: “Yüksek Vergileri Kullanmak Yerine Toplumla Faydalı Bilgiler Vermek Yoluyla Yeme-İçme Alışkanlıklarını Değiştirilmesi Gerektiğine İnanıyorum” Tutumu İle Eğitim Düzeyi Değişkeni Arasındaki Ki-Kare Bağımsızlık Testi

		Yüksek Vergileri Kullanmak Yerine Toplumla Faydalı Bilgiler Vermek Yoluyla Yeme-İçme Alışkanlıklarını Değiştirilmesi Gerektiğine İnanıyorum					Toplam
		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne Katılıyorum Ne De Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
EĞİTİM DÜZEYİ	İlkokul	8	14	16	200	74	312
		2,6%	4,5%	5,1%	64,1%	23,7%	100,0%
		,8%	1,5%	1,7%	20,9%	7,7%	32,5%
	Ortaokul	5	10	13	70	48	146
		3,4%	6,8%	8,9%	47,9%	32,9%	100,0%
		,5%	1,0%	1,4%	7,3%	5,0%	15,2%
	Lise	12	32	27	146	122	339
		3,5%	9,4%	8,0%	43,1%	36,0%	100,0%
		1,3%	3,3%	2,8%	15,2%	12,7%	35,3%
	Üniversite	4	18	12	62	66	162
		2,5%	11,1%	7,4%	38,3%	40,7%	100,0%
		,4%	1,9%	1,3%	6,5%	6,9%	16,9%
Toplam		29	74	68	478	310	959
		3,0%	7,7%	7,1%	49,8%	32,3%	100,0%
		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Pearson Ki-Kare Anlamlılık P Değeri: ,000							
H ₀ : İlgili Tutum Değişkeni ile Eğitim Değişkeni Birbirinden Bağımsızdır.						Red	
H ₁ : İlgili Tutum Değişkeni ile Eğitim Değişkeni Arasında Anlamli Bir İlişki Vardır.						Kabul	
Kontenjans tablosunda örneklem sayısının yetersiz olduğu kategoriler(mezun değil ve lisansüstü)ihmal edilmiştir.							

